

Kérem tessék olvasni!

Egy árverezés alkalmával egy híres pokrócz- és ló-takarógyár egész készletét a rendes árak feléért megvettem, s míg a készlet 880 darab óriási nagyságu, szörnyű vastag, széles, elpusztíthatatlan

ló-pokrócz

tart, darabonként csak 1 forint 80 krajczárért adom.

E pokróczok 180 ctm. hosszúak és 120 ctm. szélesek, színes keretekkel ellátva s vastagok mint a deszka, azért valóban elpusztíthatatlanok.

Száz és száz közönségit, valamint utórendelés mérvadó egyénektől, kik már nálam ily pokróczokat vásároltak, iródban megtekinthető, tehát az utáztott szedél-gősbírdetésektől okadoni kell.

A küldeményezés képzésre vagy utánvétellel történik. — E pokróczok naponta minden irányban küldetnek s mindenütt tetszéssel fogadtatnak, miután egy-szeremind ágytakaróul is használhatók s ez előtt több mint kétszerannyiba kerültek. Megrendelési cím:

Webwaaren-Manufactur, Rabinowitsch
Wien, II., Schiffamtsasse Nr. 20. 1928

NÉPGYÓGYSZER!

(természetes gyógymód).

1881-ik évtől kezdve ürvend ezen kitűnő szer, nagy újság-reklamok nélkül (mint ez minden más szerénél) egy annál elterjedtebb szerként, a beteg közönség részéről a legélesebb tudakozásnak, miután azt az egyik szerencsésen fellépett egy másik szenvedővel közölte, s így lett e szer szájról-szájra a széles világon elterjedve, mindenütt gyógyítást és hasznosítást. Mianál ezen népgyógyszer mindazon tápanyagokat, melyek az emberi test felépüléséhez és fenntartásához feltétlenül szükségesek, összeszűrtet kivonatban tartalmazza és épen ezért csak kis mennyiségben kell a gyomorba juttatni, hogy a beteg test-fenntartását, erősítő való juttatja, erősítő, egy kitűnő hatásnak mutatkozik mindazon betegségeknek, melyek általános elgyengülést és lesoványodást okoznak, de különösen mindazon gyomorbetegségeknél (hol ugyanis a közönséges étel meg nem emésztődik), továbbá minden (főleg, mell- és lécszervi szervbajnál, nagyon buzgósnak köhögés, asztma, vérzékenységű elcsúszás), láz, badozókánál, szűz, de súlyos betegség után, gyenge gyermekeknek, megzavart idegrendszernél és különösen mindenütt, hol a testnek ésszerű és erőteljes táplálása szükségesnek mutatkozik. Ezen szer jóhatást és mindenki szívesen beveszi. — Egy eredeti doboz a használati utasítással együtt 4 frt, egy próbadozoz 2 frt (Románia részére 10 frt, illetve 5 frt) — Széküldés közpénztetés vagy utánvét mellett az oroszán gyógyszerár tulajdonosa.

Stenner Frigyes által Brassóban (Erdély).

Raktárak a következő gyógyszereszer áraknál: **Török József** Budapest, király-utca 12. **Neustein Fülöp** Bécs, I., Planckengasse 6. **Bruss Mihály** és társa Bukarestben és **Petelenk J. Jassyan**. Hála és elismerő irat.

Wáradvar, 1884 szept. 30. Tisztelt gyógyszeres ur! Kérek póstaforrástul meg egy dobozt kitűnő bizonyított népgyógyszeréből; miután az köhögésem és t-dobajomnál kitűnő hatást gyakorol. Kiváló tisztelettel **Tóth Ágost**, földbírtokos.

JÓKAI MÓR MUNKÁI.

Népszerű kiadás. 113-121. füzet. Egy-egy füzet 40 kr.

113. Egy asszonyi hajszál. Történelmi regényvázlat
114. Az életből elleve.
- 115-119. Névtelen vár. Történelmi regény. 5 f.
- 120-121. Népvilág. Elbeszélések. 2 füzet. Tartalma: Kedves atyafiak. — A falu bo-londjai. — A világ vége. — A népdalok hőse. — Keselyű Péter. — Kötél ástata jó (komáromi mendemonda). — Emberek és két lába állatok. (Arbis pictus.) — Sic vos non vobis. — A hazajáró lélek. — A részpatka lelkes.

Előbb megjelentek:

1. A varchóniták.
2. Fortunatus Imre. — Shirin.
3. Kalóz-király.
4. Sonkoly Gergely. — A drága kövek. — Marce Zsare.
- 5-9. Törökvilág Magyarországon. 5 f.
10. A bűntárs. — Nepean sziget.
- 11-12. A kétszaru ember. — Az egyiptusi rózsza. 2 füzet.
13. Koronát szerelemért. — A Hargita. — A kalmár és családja.
14. Petki Farkas leányai. — Háromszéki leányok. — A két százsz.
15. Regék.
16. Carinus. — A nagy-enyedi két fűzfa.
17. A szerző. — A nyomorék naplója. — Fekete világ.
- 18-20. Erdély aranykora. 3 füzet.
- 21-23. Csataképek 1848-1849-ből. 3 f.
24. Bujdosó naplója. — Kurbán bég. Megölt ország.
- 25-26. A fehér rózsza. — Humorisztikus papirszettek. 2 füzet.
27. Magyarhon szépségei.
- 28-29. Szomorú napok. 2 füzet.
- 30-31. A jancsárok végnapjai. 2 f.
- 32-37. Kárpáthy Zoltán. 6 füzet.
- 38-43. Egy magyar nábob. 6 füzet.
- 44-47. Új földesur. 4 füzet.
- 48-53. Szegény gazdagok. 6 füzet.
- 54-55. A magyar elődöböl. 2 füzet.
- 56-59. Hétköznapiak. 4 füzet.
- 60-63. A régi jó táblabírák. 4 füzet.
- 64-65. Délvirágok. 2 füzet.
- 66-67. Milyenek a nők? 2 füzet.
- 68-71. Véreskönyv. 4 füzet.
- 72-73. A magyar nép élcsze szép hegy-dűsöb. 2 füzet.
- 74-76. Arnyképek. 3 füzet.
- 77-82. A köszív ember fia. 6 füzet.
83. Milyenek a férfiak?
- 84-89. Politikai divatok. 6 füzet.
- 90-93. Mire megvénülünk. 4 füzet.
94. Oceania. Egy elcsúszott világ története.
- 95-97. Az elátkozott család. 3 füzet.
- 98-99. Felfordult világ. 2 füzet.
100. Elbeszélések.
- 101-112. Dekameron. Száz novella. 12 f.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György es. kir. egyet. könyvtáránál, Bécsben, I., Stephansplatz Nr. 6.

A MŰVÉSZETEK TÖRTÉNETE

A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL NAPJAINKIG.

IRTA

PASTEINER GYULA,

Ára fűzve 6 forint osztr. ért.

352 ábra a szövegben.

Félbörbe díszesen kötve 8 frt o. é.

Caesar és Minca

Zahna (Poroszországban)

kütdomádilag legnagyobb európai

kutyatenyésztés

arany és ezüst állami és egy-sületi érmeikkel kitüntetve) allandó eladási kiállítás a nagy főnyitási ebekből: Schweinitz-Annaburgból, Merseburg kerületben; továbbá vadász-, fűrészs- és szalon-ebekből, Zahnaiból.

Arjegysek német, francia, hollandi nyelven, a leismertebb ebekből 50 ábrával, ingyen és bérmentve. — A: emes ebje nevelése, ápolása és idomítása bándmód annak betegségeiben, 4-ik kiadás, legteljesebb kézikönyv tenyésztők, kedvők és vadászok számára, csupán 1. rendű kintűntetésekkel díjazott ebek 50 különböző eredeti ábrájával. 10 m. — 6 frt — 5 rub. — 12.50 frt

A vidéki szálloda- és fürdő-vendéglős urak külön s figyelmébe ajánlom hirdetésememet.

GÉCZY FERENCZ

első budapesti 2039

elő- és tisztított baromfi-, tojás- és vadász-árú csarnoka

Budapest, IV., Duna-utca 10. sz.

az „arany fűzánhoz“

ajánl az evadra idei szép tisztított fiatal libát, idei fiatal csirkét és fiatal poulardot. Főraktár Magyarország részére valódi itriai és francia hízalt baromfiból, u. m.: poulard és kappanok, conservek, ludzsir, naponta friss ludmáj, üzletemben kapható legutányosabb ár mellett. Tojás (friss) átnézett jótállás mellett. Vidéki megrendelések utánvétel mellett pontosan eszközöltemek.

Singerstr. 15. PSERHOFER J.-féle gyógyszerár Bécsben.

Vértisztító labdacok ez előtt egyetemes labdacok neve alatt ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan a leglétező betegség, melyben a labdacok csodás hatásukat észreveszenek a nem bizonyítottak volna. A legmáskább ekelekben, melyekben minden egyéb szer sikertelenül alkalmaztatott, ezen labdacok számtalanszor és a legrövidebb idő alatt teljes gyógyulást eredményeztek 1 doboz 15 labdacssal 21 kr, 1 teleres 6 doboz 1 frt 5 kr., bérmentelen utánvét mellett megküldéssel 1 frt 10 kr (1 teleresnél kevesebb nem küldetik szét). Számtalan levél érkezett, melyek irói halat mondanak a labdacokról, melyeknek a legkülönbözőbb és legsúlyosabb betegségekben egész-egük helyreállítását közölik. A ki csak egyszer kísérletet tett velük, tovább ajánlja.

A sok köszönő iratból közlünk néhányat:

Waldhofen az Ybbé mell. 1880 november 21. Nyilvános köszönet! Tisztelt ur! 1862 óta szenvedtem aranyeres bántalomban és húgyvezetékben; orvosaimnak is magamat, de minden siker nélkül, bajom mind rosszabbá vált, hogy egy idő mulatával hoves hasfájást is éreztem, (a belek ésszerűsége következtében); teljes évtárgyalanság állott be, s mindezt csak a legesélyesebb jóssággal bír az víz nyeltem is le, míg hirtelen a puffadás, nehézség és fulladozás miatt egyenesen állni, migsem végre az ön, csaknem csodálatos hatású vértisztító labdacssal használtam, melynek hatására az ön vértisztító labdacssal használtam, s emögött csaknem győrtárgyalan bajomból teljesen megszabadítottak. — Minek következtében én a kitüntetett urnak vértisztító labdacssal s más eredeti gyógyszerem nem győzőm kiálás s elismerésemet elegetedépen kifejezni. — Kiváló mély tisztelettel **Oellinger János.**

Tek. uram! Oly szerencsés voltam, véletlenül az ön vértisztító labdacssalhoz juthatni, melyek nálam csodákat műveltek. Enek óta szenvedtem főfájás- és szédülésben; egy baridóm 10 óráig adott az ön kitűnő labdacssal, s a 10 labdac oly teljesen helyre állított hogy az valódi csoda. Köszönettel kérek jobban 1 teleres. Pizka, 1881 márc. 13.

Parr András.

Bécs, 1874 június 2. Milyen T. Pscherhofer úr! Irásbellel kell nekem és sok másoknak is, kiknek az ön „vértisztító labdacssal“ egész-egükét visszaadták, forró köszönetünket kifejezni. Így sok betegségekben labdacssal a legesélyesebb gyógyórát tanultunk, a hol már minden más szer haszontalan volt. Némiképpen kifejezni. — Kiváló mély tisztelettel **C. V. T.**

C. V. T.

Bécs, 1881 február 30. Cseney, 1874 máj. 17.

Tek. uram! Mianál „vértisztító labdacssal“ nőmet, ki sok évi idült gyomorban és tágságában szenvedett, nem csak az ételnek visszadták, hanem fiatal erőt is szereztek neki, nem állhatok ellen, más hasonló bajokban szenvedők kéredeknek, és kérem: nekem utolj 2 teleresnek küldene postánvétel mellett a csodálatos labdacokból. Tisztelettel **Spistek Balázs.**

Amerikai közsvény-kenőcs. Ezen szer eltávolítja a lábizzadási s az azáltal keletkező kellemetlen szagot, épen tartja a lábbelit, és ártalmatlan szerek van bebizonyítva. Egy doboz ára 50 krajczár.

Chinai toilette-szappan. A legkülönbözőbb pangyártás terén. Használata után a bőr bárony sima less és igen kellemes szagot tart meg. Igen sokáig tart és ki nem szárad. Egy darab 70 kr.

Fagy-balsam. Pscherhofer J.-féle óta legbiztosabb szerek van elismerve, mindennemű fagybajok és idült sebek stb. ellen. 1 tégely 40 kr.

Élet-esszencia (prágai cseppek) svéd mor, ross emésztés s indennemű altsati bajok ellen, kitűnő hátszisz. Eg üvegcsé 20 kr.

Valamennyi francia különlegesség vagy raktárban tartatik, vagy kívánatra pontosan és legelőszöbben beszerzettetik.

Postai küldemények 5 frton aluli megrendeléseknél csakis az összeg előléges beklítése mellett, nagyobb összegeknek utánvétellel is eszközöltemek.

A legtöbb elősorolt specialitás kapható Budapestben, **TÖRÖK JÓZSEF** gyógy- és raktárában, király-utca 12. sz. alatt is. 11695

11-ik SZÁM. 1885.

BUDAPEST, MÁRCZIUS 15.

XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt (félre... 6 * POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 teleres... 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt (félre... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 teleres... 3 *

Külföldi előfizetésekre a postai megátározott viteldi is csatolandó.

A PADISA KAFTÁNJA.

Visszaemlékezés Mészáros Lázárra.

TELEKI SÁNDORTÓL.

Három nap egymás után — 1849. márczius 1., 2. és 3. — folyt a csata Medgyes alatt. Azok, kik legelől voltak a csatában, akkor hallottak először ágyuszót, s akkor szagoltak először puskaport. Pár nappal az előtt Kiss Sándor székely huszár-vezéredes hoztuk ki Székelyföldről, hol mi ketten, Gál Sándor és Gábor Áron segítségével szerveztük őket. Egy része lándzsával és kiegyenesített kaszával volt fölfegyverezve, igazi Dózsa György népe, fekete czondra-posztó zekében, magas tetejű, széles karimájú székely kalapban, s többnyire bocsorban.

Élelmes nép a székely és furfangos; tulajdon eszén a nálánál okosabb embernek is. Most is a legrosszabb ruhájába öltözködött s otthon hagyta eszmáit, mert tudta, hogy egyenruhába öltöztetik a Bem apó táborában, s ha levágja az ellenségéből a maga részét, haza megy, ujdontas-ujon kapja mit ujon hagyott otthon.

Harmadik nap este hátrálnunk kellett: elfogyott a lőkézlet.

Este magához parancsol Bem tábornok, s azt mondja:

— Lőszerkészletünk fogy, a czünder majdnem elfogyott; pedig czünderes puskánk a legjobb fegyverünk; s legjobb embereink azzal vannak fegyverkezve. Örnagy ur rögtön indul Nagybanára, ott szorgalmazza a lőporgyártást. Készíttessen kétszer-háromszor annyit, mint eddig. Jó indulattal, erélylyel és erős akarattal semmi sem lehetetlen. Onnan mielebb Debreczenbe megy, egyenesen Kossuthhoz, átadja neki ezt a levelet. Azért küldöm önt, mert tapasztalásból tudom, hogy Magyarországon jobban boldogul az ember szóval, mint írással. Járjon a nyakukra, s küldjön municziót, mentől többet, s mentől hamarabb. Maros-Vásárhelyről indítsa rögtön a tartaléksereget az összes lőkézlettel Holdvilág felé. Kérem hívja Szálbeck kapitányt s jöjjön vele vissza.

Visszatértem Szálbeckkel, ki tábornoki tisztje volt. A tábornok folytatá:

— Kapitány ur! Teleki örnagyot kíséri Maros-Vásárhelyre, onnan a rezervával utánam, vagy előmbé siet.

— Mi a terve tábornok urnak? — kérde Szálbeck.
Az öreg ur nagyot nézett Szálbeckre, s bámulva kérde:
— Tud ön hallgatni?
— Igen.
— Na hát én is tudok. Induljanak rögtön!

Nagybányára érkezvén, lázas tevékenységgel készíttetem a lőport annyira, hogy az egyik lőpor a szárazságon a túlságos fűtés következtében felrobbant. Szerencsére emberélet nem esett áldozatul, hirtelen egy másikat hevenyészünk helyébe, s a gyártás nagyban folyt. Debreczenbe mentem. Kellemetlenül lepott meg az a hír, hogy Kossuth távol van. Bem levelet átad-

tam Nyáry Pálnak, ki a honvédelmi bizottmányban Kossuthot helyettesítette. Nyáry szíves, jó indulattal viseltetett irántam, s kora fiatalságom óta nagyon jóakaróm volt. Felkarolta ügyemet, személyesen vezetett el Stein ezredeshez, ki a hadügyminiszter szárnysegéde volt, a szervezést és folszerelést nagy szakértelemmel és buzgósággal vezette. Nyáry átadta Steinnek Bem levelet és rögtön rendelkezett.

— Mikor akar elmenni? — kérde Stein.
— A mint a czündereket kapom, azonnal.
— Akkor még ma indulhat, én holnap utáná indítom.
— Jobb lesz tán, ha megvárom; így biztosabban és nyugodtabban mehetek.
Az iroda ajtaja felnyit s Mészáros Lázár, a

MÉSZÁROS LAZÁR.

Teleki Sándor jerseyi fényképe után.

hadügyminiszter lépett be. Kezet nyújtott Nyárynak, ki bemutatott.

— Ki nevezte önt ki őrnagynak? — kérde mogorván.

— Bem tábornok ur.

— Ki hírével és tudtával?

— Nem tudom.

— Furesa emberek önök annál a hadseregél ott Erdélyben. Bem tábornokjak azt csinálja, a mi neki tetszik. Jelentés nélkül tesz mindent, még jóváhagyás reményében sem teszi föl az általa kinevezett tisztjeit. Ő minden, a hadügyminisztérium épen semmi. Költi könnyelműen a pénzt, s nem számol senkinek.

S a jó öreg ur úgy megleckéztetett engem, az ártatlant, mint egy iskolás gyermeket, és megtehető gorombán. Annaira, hogy Nyáry Pál közbe szolt:

— Ne bánts! Telekit, nem rangért szolgál; hiszen főispán volt, s felsapott Szolnok közlegénynek.

— Tudom. Ön az?

Egy szót sem szoltam.

— A lezke nem önnek szolt, hanem tábornokjának.

— Akkor a hadügyminiszter ur ok nélkül jött indulatba, ok nélkül fárasztotta magát.

— Miért? — kérde lecsendesülve.

— Mert én ugyan egy szót sem szolok Bem tábornokomnak erről az egész dologról.

— De én azért mondtam, hogy mondjameg. Hallgattam.

— Jól teszi, — mondá Nyáry, — miért heccszelne benneteket egymásra? nincsen-e elég bajunk a felső táborral?

Mészáros tábornok hosszasan gondolkodott. Mindnyáján hallgattunk, s mindnyáján kellemetlenül éreztük magunkat a miniszter kifakadása miatt; végre megszólalt.

— Üljön le, — mondá udvariasan, — s beszéljen az erdélyi dolgokról.

— Meltóztatassék kérdeni, én felelni fogok.

Hosszasan kérdezősködött. Meg volt elégedve feleleteimmel, barátságosan nyújtott kezét és távozott.

Mikor kinn volt, nevetve mondá Nyáry:

— Jól kivetted a vén kőficéknak (így nevezték el a jó öreg urat) a fullánkját.

A czünderéket még aznap kikaptam, és ezen fölül kétszáz darab új czünderes puskát. Ezzel akart szegény áldott jó Mészáros Lázár engem kiengesztelni. Akkor egyikünk sem gondolta, hogy milyen közel fogunk mi egymás mellett haladni az élet göröncsös útján.

Az adósok börtönében ültem Párisban. Mészáros Lázár Batthyány Kázmérral és több társaival kiszabadult a *kiutahai* belebbezésből. Párisba jöttek s nagy részök ott telepedett le. A jó öreg ur megérkezése után csakhamar látogatásomra jött. Első szava volt:

— Orrol-e még rám?

— Miért?

— Tudja, Debreczenben?

— Jaj! tábornagy ur! hát az a kétszáz gyönyörű czünderes puská, meg az a dícséret, a mivel önt elhalmoztam Bem előtt. Bár most veretettne kurta vasra, mint hadügyminiszter.

— Hja, hja! *tempi passati*! sohajta fel szomorúan.

A Clichyből kiszabadulásom után nagyon gyakran voltunk együtt. Egy helyre jártunk étkezni, együtt sétáltunk estenként a boulevardokon, ugyanazon olvasó-terembe jártunk; szóval az emigráns *olcsó* mulatságokat együtt élveztük.

Mészáros Lázár kedves, derék, jó, becsületes, és mindenk fölött következetes, nagy jel-

lemű ember volt, nagy tudománnyal és roppant figyelő tehetséggel. Nem volt a tudománynak az az ága, a csillagászatól a mezzei gazdaságig, melyben jártas ne lett volna. Folytonosan tanult, és a legesekélyebb tárgyakat is figyelemmel tanulmányozta, s nagy örömmel közölte másokkal tapasztalatait.

Ugyszólván gyermekkorától folyton katonáskodott, 17 éves korában már hadnagy volt a *Velita* csapatnál, és innen tették át a rendes huszárokhoz. Huszár volt a szó szoros értelmében; beszédje, járása, kifejezései, magyarsága, szokásai, életmódja, szóval mindene *huszáros* volt. Sajátosságos, eredeti magyarsággal beszélt, olyan kitételeket használt, melyekkel csak vén huszár szokott élni; a bibliát gyakran idézte; a magyar közmondásokat mind tudta és használta. Évek hossza során *állomásozott* Olaszországban, olaszul tökéletesen beszélt, s majdnem minden európai nyelven olvasott, de folytonos érintkezésben lévén huszáraival, úgy beszélt magyarul, mint a hogy ma már senki sem beszél. Az emigrációban nagy tekintélye volt, és soha senkivel nem volt még szóvitája sem, és ezzel nagyon sok van mondva, s a ki hosszasan volt menekült, tudja állítasomnak majdnem lehetetlenségét. Örömmel, készséggel, előzékenységgel segített másokon s ha figyelmeztettük, hogy *ne olyan böven*, azt felelte:

— A mig tart: lesz; ha nem lesz: majd akad; kaparj kurta, neked is lesz; a sirban nem kell csizma.

Bonaparte ur *államcsinyje* után okom volt Párisból kerekét oldani. Londonba menekültem, — istenem, de rossz dolgom volt! — utolért a spleen, honvágygyal keverve. Unalmamban haraptam a ködöt, mert semmi, de semmi nem érdekelt, egyetlen vágyam volt Londonból menekülni. Véletlenül az utcán Mészáros Lázárral találkozom.

— Hát ön hol *dégél*? mit csinál? hogy van?

— Missis Gotobed Livia asszonyságnál lakom Percy street 16.; unom magam, s magam sem tudom, hogyan vagyok. Azt hiszem, kutyául, *Londonfobiában* sinlödöm.

— Van-e pénze?

— Nem volt, nincsen és nem is lesz.

— Rakjon a *lutira* mint én, hát ha *treffert* csinál.

— Akkor háborut izenek Ausztriának.

— Ne beszéljen bolondokat. Tudja, hol van Jersey?

— Most hallom először; tudom már: Amerikában.

— Az New-Jersey, ez meg Jersey-sziget az Océánon, a breton partokkal átellenben. Nem volna-e kedve oda menni?

— Akár vissza sem jövök, annyira utálom London.

— Hallgasson rám. Én fizetem magának az utiköltséget; menjen oda. Ha tetszik, írja meg, s nézzen ott számomra szállást. Mikor mehet?

— Pakolok s megyek.

Bementünk a Picadillyn egy gőzhajó-társaság irodájába. A tábornagy jegyet váltott számomra Londonból vasuton Southamptonba, s onnan gőzessel Jersey-szigetre.

Este tíz órakor utban voltam, s másnap este Jerseyben, s a Mészáros Lázár pártfogása és utasítása folytán *felfedeztem* Jersey szigetét az emigránsoknak.

Gyönyörű hely, szabad kikötő, tehát olcsó. Mulatság épen semmi, nincsen alkalom költeni. Isten is emigránsoknak teremtette. Kellemetlenül

lepett meg, hogy a lengyel emigránsok már előttem *felfedezték*; de azzal vigasztaltam magamat, hogy lengyel emigráns a világon mindenütt van, ők már 1832-ben kitűzték a fehér sasos lengyel lobogót.

Megtelepedtünk. A francia emigráció legtekintélyesebb része, lengyelek, olaszok, egy-néhány német, magyarokul Mészáros tábornagy, Perczel tábornok és öccse, Miklós, Beöthy Ödön, Fülöp Lipót, Thaly ezredes, Katona Miklós; rövidebb időre Vukovics Sebő, Orbán Balázs, Diószegi Géza, Reményi Ede. Éltünk csendesen, testvéreleg; néha veszekedtünk és gyakran gyanusítottuk egymást. Hiába, ez az *internacionális emigráció* *karaktérisztikája*. A magyarok közül Mészáros altábornaggyal és Katona Miklóssal voltam legtöbbet, úgy szólván együtt éltünk. Jerseyben mindig fúj a szél, gyakori a vihar, és sokszor tavasz végén olyan fanyaran fúj, hogy be kell a szobában fűteni.

Egy ilyen kellemetlen, hideg, nyirkos, ködös nap mentem Mészároshoz látogatni. Összekulcsolt lábakkal, *nargilézre* találtam pamlagán ülve, pompás mályvavirágzin selyem káftánba volt burkolva, török sötétvörös *fez* a fején, olyan volt, mint valamelyik Hadzsi-baba az *Ezeregy éjszakából*, hosszú fehér szakállá mellére simítva, valóban meglepően szép volt az öreg Mészáros pasa.

— De szép a tábornagy ur! Ha ilyen bundám lenne, még kanikulában is abban járnék.

— És ha még a történetét tudná! Mert ez *disz-kaftán*.

— Mondja el, kérem.

— Hallgassa.

Még a mai napnál is kellemetlenebb és hidegebb nap volt Stambulban. Havazott és felváltva esett. A padisa arany *mangáléja* mellett meledgett. Mehemed Ali nagy vezért, a sógorát várta. Fontos dologban akarta tanácsát kikérni; végre megjött a nagy vezér dideregve.

— Ül le ide s meledgedjél, — mondá jó Abdul Medsid.

Mehemed Ali leült és megköszönte a rendkívüli kegyelmet, s melegítette kezét a *mangálé* felett.

— Tudod-e, Ali, min gondolkodom?

— Az oroszok ármánykodásain, s Miklós

czár telhetetlenségén.

— Nem. Hideg van künn ugy-e? s vajjon azok a szegény magyarok *Kiutahai*ban nem fáznak-e? Pedig lásd Ali, azok az én vendégeim. A száműzött mindig a padisa vendége volt, még akkor is, mikor ellensége volt a török a magyarok.

— Igaz, uram.

— Téged hivattalak, benned bizom. Miklós

czár azt mondta: az én országomban csak én nem lopok, és tán a czárné; most is egy nagyherceg van kompromittálva. Fájdalom, egy körülbelől nálunk is ugy van. Azért Ali, erdij magad, vásárolj három jó meleg kaftánt s küldj bizalmas emberedről: egyet Kossuthnak, egyet Batthyány bejnek és egyet Mészáros pasának *Kiutahai*ba. Ne bízd másra, mert nem akarom, hogy a *padisa vendégei* fázzanak, s az én pénzemem vett kaftánban mások meledgedjenek s nem az én vendégeim.

Mehemed Ali fölkel, köszönt, s távozni készült; az ajtóból a szultán visszahívta s azt mondta:

— Ali, ha már annak a háromnak kaftánt küldesz, küldj a többinek is egy kevés pénzt, hogy vegyenek szegények magoknak meleg ruhát.

Jószivű ember volt Abdul Medsid khán. Vacquerie, Hugó Viktor fia és én fényké-

pézzettel foglalkoztunk, megkértém a táborna-

gyot, engedné meg, hogy disz-kaftánjában lefényképezzük. Szívesen ráállt, s ezt az arczképet közli ma a *Vasárnapi Ujság*.

Jerseyből Amerikába ment a jó öreg. Főczélja az volt, hogy négy evi ott tartózkodás mulva amerikai polgár lehessen, s amerikai utlevéllel valahol Olaszországban telepedjék le mert, mint gyakran mondá: *verőfény és polenta nélkül nem élet az élet*.

Faiskolát akart állítani, európai gyümölcsfákkal, s különösen a szilvát akarta ott meghonosítani. Új-Jersey államban telepedett le, de szerencsétlenségére kis háza leégett s mindene, az Európából akkor érkezett gyümölcsfákkal együtt, oda égett.

New-Yorkba ment. Pénze fogytán volt, hát tanítónak állt be egy new-yorki bankárhoz. Négy év teltevel felesküdt amerikai polgárnak. Furesa kis történetet beszélt el. Angliában és Amerikában az a szokás, hogy mikor valami megesküszik, eskü után a bibliát kell megcsókolnia. «Csókolja meg a bibliát», — mondá a *sherif* Mészárosnak. A biblia piszkos, zsiros volt, az öreg ur undorodott tőle. «Nem csókolom meg», mondá határozottan. «Miféle vallása van?» «*Bibliát nem csókoló vallásom*.» «Jól van.» És mind a ketten meg voltak elégedve.

1858. évnek őszén levelet kaptam tőle New-Yorkból, melyben azt írja: «Amerikai polgár vagyok s megszabadultam tanítványomtól, kinek ostobaságánál csakis az én türelmem nagyobb. Jövő héten indulok Liverpoolba, néhány nap pihenni fogok, s kiheverem a tengeri betegséget. Már is émeleg a gyomrom. Onnan sürgönyözni fogok; mondja lady Langdalenek, hogy kegyes meghívását köszönettel fogadom. Nagy szükségem van ápolásra és egy kevés jöllétre.»

Elejébe mentem Liverpoolba. Egészen ki volt merülve, külön *coupéba* ágyat vettettem számára, lefektettem, és úgy szállítottam Eywoodba.

Gondosan ápoltuk, anyósom gondozta, kényeztette. De ő napról napra gyengült. Ő is érezte és tudta állapotát s minden félelem és irtózás nélkül nézett a halál elébe, mint egy igazi filozóf katonához illik.

Nekem Nizába kellett mennem. Mikor elbucsuztam tőle, ezeket mondta:

— Isten áldja meg. Köszönöm. Soha sem reméltem, hogy ilyen kényelemben halok meg. Bár csak ne késne soká.

— Ugyan tábornagy ur...

Rám mosolygott s nevetve mondá:

— *Lazarus quondam pauper, téged a Jézus Krisztus sem támaszthat föl*.

Nizába érkeztemkor kaptam halála híret. Könnyű a föld felette az eywoodi temetőben, mert jó hazafi és áldott jó ember volt.

A KENYÉR.

Minap, hogy az utcán bolyongtam. Egy koldus-fü állt élelem Elkéült arczczal, csupa rongyban. S könyörgő hangon szolt szegény: «Uram! ugy éhezem és fádom. Oh szánja meg nyomorúságom! Nem órák multak, de napok, Hogy nem ettem egy falatot.»

Egy-két krajczárt odavettem S aztán folytattam utamat. De folyton ottan járt mögöttem Egy áldozó bús gondolat:

Hát ez a gyermek, ez is érzi, Mi ezrek szívét tépi, vérzi, Mitől reng, forrong a világ: A kenyér szörnyű nyomorát?

Hát van, kinek az anyja keble Midőn ajkától eiszakad, Már az inséggel harcra kelve Érted küzd, betevő falat, Látja a róna dús vetését, Melynek gyümölcsét mások élék, S mert híjjád érzi, ép azér' Első fogalma vagy. kenyér?

Hát van, ki harcát a nyomornak Így küzdi egész éltén át; Hát éhesek és jóllakottak — Így oszlik ketté a világ; Hát nem vak sors vagy bűnös vágyak, Hogy ember az emberre támad: A kenyér harca az, a mit Viv méreg, tőr és dinamit?

Kenyer! Az áldott anyaföldnek Százalaki terméke te, Olcsó prédája ezereknek És millióknak sajtó sebe; Mi nélkül élnünk lehetetlen, S mit nélkülözünk szívesebben, Mert akkor szív s lélek szerint Az ember testvér lenne mind:

Áldás vagy, melyért istenéhez A jámbor buzgógn esdekel; Átok, melyért magát az éhes A kárhoznak adja el; Jutalma munkás szorgalomnak; Konez, melyen ezrek marakodnak: Tán arra alkotott az ég, Hogy a pokol szolgálja légy.

INCZÉDI LÁSZLÓ.

UTAZÁS ISMERETLEN ÁLLOMÁS FELÉ.

1849. Ápril 21-től május 5-ig.

4. Hammersberg László.

Alig hogy a folyosóra léptünk, az egész gyarmat népe ssége körülfogott és apróra kikérdezte az utolsó órák történetét. A részvét, bár sokféle alakban nyilatkozott, általános volt, s midőn elbeszéltük, milyennek tanultuk mi Novákot becsülni, a közsajnálkozás még fokozódott.

Még február vége felé voltunk, mikor Kassa vidékéről egy csapat foglyot hoztak. Ezek egyike volt a kassai ügyvéd, Hammersberg László, ki csakhamar nem csak maga igekezett megismerkedni a már akkor elég népes első emelet lakóival, hanem azon is volt, hogy a rokonlelküket egymással megismertesse. A rokonlelküket? Tehát voltak ott más, nem rokonlelkük is? Az bizony megcsik mások is, mikor tömeges elfogatások történnék, hogy van köztök nem oda való is. Egy pestmegyei helységben például az osztrák csapatparancsnok kérdi a legelső embert, kivel az utcán találkozott, milyen «gesint» a népség? Az pedig azt feleli: «Mi uram, mindnyáján «gutgesinntek» vagyunk, csak a pap meg a bíró «schwarzgelbek!»

Ez a Hammersberg csakugyan sokat tett arra, hogy egy kis közszellem támadjon a nyomott kedélyű népség között, mi sikerült is. Fel tudta rázni az elalélt önbizalmat, s bizalommal közeledvén társaihoz, részvéttel tudakozódván multjok felől, érdeklődven ügyök állása és reményeik iránt, s mint mondtam, érintkezésre segítvén a rokonlelküket, napról napra jobb hangulat vált érezhetővé, s mikor Novák Tivadar halálának körülményeit elbeszéltük, a sajnálkozás és megbátoztatás a folyosón általános lett, valamint a felháborodás érzete is, a mely

alól a zárkózottabbak sem tudták magokat kivonni.

Az órák kezdtek sebesebben peregni. Háromszor találkozhattunk napjában a folyosón, s a röpke percek alatt mindenik igekezett anynyi új hirt összeszerelni, a mennyit lehet, hogy legyen miről beszélgetni, mi fölött elmélkedni. Igaz, nem igaz, félig igaz, alapjában igaz, mindegy volt nekünk, csak ug legyen. S a mint a tavaszi napéjgyen megérkezett, üdőbb és egyre üdőbb szellő fujdogált felénk keletről, hol tiszta időben a Mátraig nyitva állt a láthatár, s üdőbb, egyre üdőbb lön az alattunk elterülő utcázról fel-felpillantó arczok kifejezése. Néha daltöredékek alakjában adta tudunkra egy-egy elmenő hazafi növekedő reményeit és reményei alapját. Fel nem nézett volna a világot, hogy el ne árulja magát, csak úgy magában dudolta. «Igaz, hogy megint megverték, de az is igaz ám, hogy győzni nem egy fiatal sereget veresége tanít meg.»

Virágvasárnapja 1849-ben április 1-ére esett, s akkor költöztettek át engem abba a szobába, melyben Hammersberg volt. Képzeltetni, milyen szemet meresztettem, mikor oda belépve, az épület sarokszobájában, két utcára nyíló ablakokkal, egész csoport ismerős közt foglalhattam helyet. Lehetünk együtt tizen, tizenketten, mindenféle rendűek és ranguk, a többi közt Boross Mihály, a székesfehérvári ügyvéd, Szabó Alajos, esztergommegyei esküd, Babinszky, alsó-némedii jegyző, Fidler Gyula, Rémai Károly, németajku színész, Botkai honvéd káplár, stb. Fidler Gyulának egyik testvére Pesten lakván, egyszer-mászor feljött látogatni, s bár csakis a porkoláb jelenlétében és csak német nyelven volt szabad beszélőnk, még is sok hír jutott e révén át hozzánk, de még több az által, hogy a pesti ur sorban meglátogatta a mi ablakainkkal szemközt létezett s most is létező házakat, s ott igen tisztos ur családokkal ismeretséget kötve, azoknak jó indulatába ajánlotta testvércsését bajtársaival együtt, biztosítván őket, hogy ne féljenek semmit, mind jóra való nép várja ott a haza s egyuttal saját sorsának jobbra fordulását.

S ime mire virradtunk nagypénteken! A szemközt ablakok egyikének sarkában, természetesen az emeleten, az a barátságos arczu kis funcska, kit látásból már ismertünk, ott ül honvédruhában, csáköval, puskával és mosolyog. Fialat emberek, kisasszonyok jönnek-mennek, s a szobákba érve, jelekkel adják tudtunkra, hogy reményeink erősödhetnek, győzelmi hírek vannak a levegőben. Már a husvét előtti hetivásár is szokatlan élénkségű volt a többiekhez képest, de ez élénkséget a kétkedők az ünnepekkel magyarázták, a mi valószínű is volt. Hanem husvét után való szerdán már saját szemünkkel láttuk az ágyutüzek váltakozását Rákos és Kőbánya közt, este pedig a körben elterülő tüzeket, aláthatár szélén, a köztünk lévő katonatisztek egyenesen tábori tüzeknek mondták! Fidler Gyula a szemközt lakókkal betűszerinti közlekedést nyitott. Kérdés és felelet elég gyorsan váltakoztak. Ha nem tudtak felelni, láttuk őket kimenni s elszéledni, egyik délnek, a másik észnak, s mire összejöttek, mint a méhek a legelőről, újnál újabb hírekkel tudtak kedveskedni. Egyszer még azt is hírül adták, hogy Rózsa Sándor van a Kammerwaldban, s onnan tervez merényletet a Windischgrätzet felváltott Welden ellen. A vár kapui még nyitva vannak s a legközelebbi hetivásáron majd hallunk többet. De sok mindenféle jóval álmodik az ember, mikor beteg a reményről! A hetivásár ápril 14-én elmúlt. Mozgalom volt elég, de még nem az igazi. Ez csak egy hittel rá, ápril 21-én következett be, mikor a takarodó hadsereg tár-

szekerei szakadatlan vonalban gurultak ablakaink alatt a bécsi kapu felé, hol szemekünk előtt eltűntek.

Husvét hetében Hammersberg László neje, Farkassányi Emma, már akkor négy szép reményű fiú anyja, lejött Kassáról Budára s meglátogatva férjét, tudtára adta, hogy remélhetőleg rövid idő múlva együtt fognak visszatérhetni gyermekeikhez. Pár nappal rá csakugyan még egyszer eljött s akkor megengedték neki a szobát is látnia, melyben voltunk, s férjét karonfogva, néhány szíves és biztató szóval bucsuztak el tőlünk, megígérve, hogy mielőtt elutaznak, még látjuk őket. Szavukat pár nap múlva be is váltották, s engem igen szépen metszett monogrammos üveg pohárral ajándékoztak meg emlékül.

Ugyancsak husvét hetében többször szólították ki Boross Mihály társunkat, a ki azután elmondta, hogy Gaal Ede nevű uri ember a hadvezér nevében tett neki ajánlatot, melynek értelmében azonnal szabadon bocsátják, ha egy létesítendő magyar néplap szerkesztésére vállalkozik tisztességes föltételek mellett. Ő méltatlankodással utasította vissza az ajánlatot. «A nép átitására szánt lapot nem fog szerkeszteni soha» stb. De lassan-lassan engedett, s azon remény fejében, hogy az osztrák hadvezér nem sokára ugys kénytelen lesz visszavonulni Ausztriába, s a lap megindítása különben sem fogna sikerülni, elfogadta az ajánlat utótételét, t. i. a szabadon mehetést, az előtétel gondját Gaal Ede uramra hagyván.

5. Kiindulás Budáról.

Már 21-én, szombaton, egész délután szakadatlan sorban vonultak el a vert hadsereg társzekerei ablakaink alatt. De már mind-egyiken ott volt a saraglyánál a szokásos ötödik kerék. Még élénkebb lett a mozgás 22-én, vasárnap. Az ég változó képet mutatott, egyszer-egyszer egy-két permetegis kezdte a kövezetet tarkítani, s mi az ablakoknál szorongtunk. Mivel mindnyájan egyszerre oda nem fértünk, felváltva merültünk el e nem mindennapi, szerfelett változatos és érdekes látványba. Mindenféle sebesültek, sánták, bénák, bekötött kezű és arcu vitézek vonultak el némán és tompa lábsoszogással szemekünk előtt. Majd jött egy csapat össze-visszavagdalt és megsántult ló, harcosokkal vegyest, de oly sűrűn ám, mint a vízár. A szakértők meg tudták köztük különböztetni az egyes ezredek jelvényeit, ilyen hajtóka, ilyen gomb, s a lovak közt is az ágyulovat a szekereszet lovától, a dragonyost a dzsidától. Huszárló nem igen volt köztük. Egyik-másik társunk, ha azt hitte, hogy lengyeleket lát, eregetett nekik hol réz, hol apró ezüst pénzt, a mi akkor nagy ritkaság volt, hol néhány darab szivart. Hálátelt szemmel néztek föl, a kik fölszedték, és jól esett volna folytathatni az ingerkedést, de nem voltunk otthon, s nem tudtuk, mit hoz a holnap. Azt már sejtettük, hogy változás alatt állunk, hogy innen elvisznek, vagy talán elbocsátanak, de bizonyost nem tudott senki. Egy pár fogoly honvédet az nap csakugyan elbocsátottak.

Este bezáráskor nagy mozgalom volt a házban. Új vendégeket hoztak a régiek helyére, kik közül másra már nem emlékezem, mint Garay Alajosra, ki a költőnek testvére lévén, azonnal ismeretes lett a házban. De ránk zárultak az ajtók s volt módunk a találgatásban, hogy mindez mit jelent.

Hétfőn reggel a porkoláb, midőn az ajtókat nyitogatá, mindenütt bejelenté, hogy sietni kell a reggelivel s készen tartuk magunkat az elutazásra, mert Budán — úgy mond — nincs maradásunk. Új mezeje nyílt volna ezzel a talál-

Trient, a Dos di Trentoról nézve.

Arco a Garda-tó mellett.

Landeck, az arlbergi vasut mentén.

Wiesberg vára és a Trisanna-híd.

Az Arlberg-alagút nyílása St.-Antonnál.

Langen, az Arlberg-alagút nyugati nyílásánál.

TIROLI KÉPEK AZ ARLBERG-BRENNER-VASPÁLYÁKRÓL.

Orel Füssli, zürichi kiadó «Európai vándorképei»-ből.

gatásnak, de nem értünk rá. Egy kis czókmókja mindegyikünknek volt, azon kellett lenni, hogy minél kisebb és minél könnyebben hordozható nyálára szorítsuk, mert csak annyit tudtunk, hogy helyet fogunk változtatni; de gyalog- vagy más módon, egyenként-e vagy csoportosan, hová vagy merre felé, ez iránt teljesen tudatlanok voltunk.

Ilyen körülmények közt, majd azt mondtam, hiába doctor philosophiae az ember. Egy betűvel sem tud többet nem doctor társainál. De volt alkalmam tapasztalni, hogy bár egyenlőn borítja el az éj a doctor és nemdoctor, mégis van különbség szenvedéseik mértékében. A stoa tanítványa ez iskola elveiből sajátos erőt merít, melynek segítségével felül tud emelkedni az idő és tér szűk korlátain, s nem csak maga bír ellentánni a csüggedésnek, hanem társai számára is marad egy-egy biztató szava, egy-egy bátorító kézszorítása, egy-egy felvidítő helyes megjegyzése.

Nyolcz óra felé levezényelték az udvarra utra készen, hol már nagy társaságot találtunk, többnyire ismert nevű, de ismeretlen arcú hazafiakból. Volt ott már néhány szekér Pomázról, melyekbe páronként ökrök voltak befogva. Egymásután jöttek azután még többen, több-főbb fogoly, több-több ökrös szekér, s utoljára három kocsi, melyekbe két-két parasztló volt fogva. Mikor az együtt menendők teljes számmal együtt voltak, felhangzott a vezényszó: «aufsitzen!» s előálltak egymásután a szekerek s a porkolábok, a helybeli és az, a ki minket elkísérendő volt, sorban felültettek bennünket a zsupszalmakülésekre, párosan egy-egy szekérre, s két katonát ültetve velünk szemközt, a harmadikat az ökörhajtó mellé. A lovas kocsik közül az egyiken gr. Károlyi István és gr. Zelenszky László kapott helyet, a másikon gr. Batthyány Lajos, a volt első független s felelős magyar miniszterelnök, a minket kísérő kapitánynyal, a harmadikon a kísérő hadnagy a porkolábbal és ennek szerszámaival, egy jókora kosár lánczos bilincsesel!

Némán, egymást bámulva vártuk a menet elindulását. A kapitány «vorwärts, marsch!» szavára előugratott egy csapat dsidás, s a kapunál két sorban felállított gyalogkatonák közt kiindultak a titokban tartott irányú utra, utánok hosszú sorban a 15 szekér, a három kocsi, a kísérő tetemes gyalog-csapat és végre ismét egy csapat dsidás. Mert még mindig akadt valami rendezni, valami igazítani való, igen lassan haladtunk s a szent György-téren, melyen ágyuk és tölényszekerek fogadtak, megállapodtunk. Itt történt a végleges szemle, itt töltötték meg a puskákat, s itt adták tudunkra, hogy a ki szökési kísérletet merne tenni, azt szó nélkül lelövik, a többire pedig azonnal ráteszik a készen tartott bilincset.

Még egyszer «marsch!» és a várpalota kapuján át leereszkedtünk a Gellért-hegy és a Duna közt szorongó fehérmegyei országútra. Az utcák és terek úgy a várban, mint lenni a Tabánban néptelenek voltak. Néhány budapesti társunkat ismerőseik kellő távolban lekísérték a «Bárány» fogadóig. Kalapot lobogtatva vetek tőlünk bucsut a férfiak, a nők sirva fordultak vissza s könyázott kendőkkel intettek még vissza-vissza felénk, míg végre a Gellérthegy nál kiértünk a mezőre.

Budafok és Tétény közt a szekerek letértek az országút melletti legelőre s ott megállapodva szabad volt a szekerekről leszállni s az ugynevezett ordonnance-katonák jöttek kérdezni, mit hozatunk enni s inni valónak, mert itt az uton kell végezni az étkezést. Idő elég volt arra, hogy a faluból kihozassák, a mi épen kapható volt. Csapláros és zsibárus-nép maga is segített

rajtnak, mikor megtudta, hogy a vásár szabad, és első ebédünk az országot melletti réten, kedvező időjárás mellett, csaknem vidám hangulatban költöttük el, többnyire csak párosával, mert még nem ismertük egymást, s nem is tudtuk, mennyire szabad távoznunk szekerünkől. Mi hamar végeztünk, de az ókról a szokott lassúsággal fogyaszták el a szűken kimért takarmányadagot. Dobányozni szabad lévén, azzal pótoltuk az ebédet, természetesen kávé nélkül, melyre első nap nem is gondoltunk.

Mint ezéletemben mindennek, az ókról etetésének s itatásának is vége lett s visszakanyarodván az országra, folytatott kintutásunkat Székesfehérvár felé, de leszálló estig sem jutottunk tovább mint Martonvásárra, hol bennünket nagy csodálkozásunkra a parkon utaztattak keresztül s egyenesen a gr. Brunszvik-féle kastélyban szállásoltak el. Hol töltöttük az éjt szekereseink és kocsisaink, azt mai napig sem tudom, csak arra emlékezem, hogy a mint a palota termeibe érve, legelőször is az ablakhoz léptünk tájékozás végett, minden ablak előtt már ott állt a strázsá, hogy el ne felejtessük egy pillanatig sem, mily drága kincse vagyunk a minket ily gondosan őrzött hatalomnak!

6. Ismerkedő estély a gr. Brunszvik-féle kastélyban Martonvásáron.

Még gyertyagyújtás előtt foglalók el a kastély földszinti helyiségeit mi közönséges foglyok. A grófkot és néhány más válogatotabb ur embert a katonai és polgári rendből a kísérő tisztek magunkkal vitték fel az emeletre. A földszinti helyiségekben szabad volt a járás-kezelés. Éltünk is a szabadsággal és átkutattunk az ókról által el nem zárt minden zugot. Egy-két szobában a többi butoron kívül ágyakat is láttunk. Legtágabb volt a teke-asztal terme, itt gyűltünk lassan egybe, s megkezdődött az ismerkedés, a miben első szerepet vitt Gyöngyösi Horváth Imre, ungmezei születésű, pesti ügyvéd, a legizgékonyabb fajtából, kit azért fogtak el, mert cselédje elárulta, hogy pamla fiafiójában nemzeti zászlókat rejteget, melyeket a győztes honvédek bevonulása ünnepére készen tartogat. Egy nap a hajnalban meglepték vacsi-uti lakásán, melyet kikutatván, nem csak zászlókat találtak, hanem más gyanús tárgyakat is, néhány tilos arzeniket, szétszedett pisztolyokat stb. És ott találtak más két ur embert is, kiket, mivel este együtt mulattak, magánál marasztalt volt éjjelre, nem akarván megengedni, hogy kedves vendégei a zivataros éjben, mikor messze távolban sem lehetett már bérkocsit keríteni, gyalog haza bandukoljanak. «Bizonysan összeküvök» — okoskodok a házkutató biztos, összecsomagolva a több rendbeli corpus delictit, felöltöztették az urakat s mind a hármat átszállították a várbeli országház valamelyik zugába, s így kerültek április 23-án a József-laktanyába s velünk együtt a martonvásári kastélyba.

Fájós, vörös szemével csakhamar sorba vizsgálta Gyöngyösi az ország mindenféle vidékéről, a legkülönbözőbb polgári osztályokból egyivé terelt bajtársakat. A pestieket, kit személynél, kit legalább hírneve után ismerén, legelőször hozta össze; hangos, bátor fellépéssel csinos kis kört tudott maga köré gyűjteni s övé lett ez este a vezérszerep. Egy törődött, szegényes külsejű embert látván egy ablakmelyedésben a földön, kis csókmozgás kuczorogni, ezt is megszólította, annál inkább, mert a szenvedők minden faja iránt rendkívül melegen érdeklődött mindig, s kérdé, hogy őt vajjon miért fogták el. Emberünk feltekint s látván a kérdő arcából s eddigi magaviseletéből, melyet volt ideje kuczkójából megfigyelni, hogy emberséges ember, ékes budai németseg-

gel azt felel, hogy nem tud magyarul. «Tudok én németül», — mondá az ügyvéd, és kezdte németül vallani, s a jámbor eleinte restelte az igazat megmondani, míg végre kisült, hogy emberünk azért került kelepcebe, s mint ő megjegyezte, a volt első magyar miniszterrel azért jutott egy sorsra, mert valamelyik tabáni szomszédja bevádolta, hogy egyik ebét Windischgrätz, a másikat Jellasic névvel ékesítették fel a pajkos gyerekek s ő nem adta fel őket. Különben igen egyszerű tabáni varga volt mesterségére nézve. Hihetőleg tévedésből jutott közeink. Annyi bizonyos, hogy ezental nem volt látható köztünk.

Kmety Róza leányasszony, az uri kastély egyetlen otthon hagyott nő-cselédje, minden igyekezettel azon volt, hogy a mennyire hatalmában és tehetségében állt, étel-ital kijusson mindenkinél a milyen telt, utóbb pedig szénát, szalmát, lepedőket és pokróczokat hordott össze fekvőhelynek azok számára, kik a néhány ágyban, pamlaon és karosszékek nem fértek el. A helybeli r. kath. lelkes is eljött s kíváncsiára be is eresztették a bicskei kollégához, kivel nemrég a valódi választásokon kötött volt ismeretséget. Utána jött cselédje jókora kézi kosárral, melyből néhány palack bor mellett harapni való is tűnt elő. Nem sok, mert váratlanul jöttünk, s azt is úgy szerezte meg számunkra a vendéglőből, azt sem tudván, szabad lesz-e beadnia. Átkutatták, az igaz, a kosár tartalmát hivatalosan, de nem találván semmi gyanúsat, nem vonták meg tőlünk.

Fáradtan a csigalassu uttól, a mint másnap reggel egymás előtt dicsékedtünk, mindnyájan jóízűn aludtunk, s megindult a foglyok szokott időtöltése, a látottálomképek elbeszélése, magyarázgatása és azon kérdések feszegetése, vajjon a jövő éjt hol és mily körülmények közt fogjuk töltöni, ha tudniillik megérjük! Mert hisz a puska meg van töltve! (Folytatása köv.)

A CREMONAI HEGEDŰ TITKA.

Teknikai haladás tekintetében korunkról el lehet mondanunk, hogy bizony «sok új van az ég alatt». Ha csak azt vesszük is, hogy Amerikában egész komolyan hozzá láttak a telefon oly irányú tökéletesítéséhez, a mely lehetővé teszi a beszélgetést Páris és New-York között, már ebből is kiviláglik, hogy haladunk — sok tekintetben. De az is kétségtelen, hogy hátra is maradtunk sok más tekintetben, még a technika terén is. Erre vonatkozó példák után nem is igen kell keresgelnünk, a mikor a mindegyre élénkülő műipari törekvések terén lépten-nyomon szembe ötlök, hogy az elmúlt idők mennyi mindenben megelőzték bennünket. «Elvesztett a titka», — mondjuk, mikor a szőnyeg- vagy csipke-hímzés, a porcellán-zománczolás és vésőmesterség egyes kiváló, finomabb termékeiről szólnunk. Az ama korbeli mesterműveket hallatlan áron vásárolja meg a műkedvelő, bár gyakran már annyira megromlott állapotban jutnak hozzá, hogy régi szépségöknek csak nyoma maradt meg.

Az elfeledett ügyességek között kiváló helyet foglal el a 17-ik századbeli cremonai hegedűkészítő mestersége. A tirol származású Tieffenbrucker — kinek nevét az olaszok Dniffopuggara ferdítették el, volt ama híres hegedűkészítési eljárásnak első kezdeményezője, mely tovább lett fejlesztve Bresciában Maggini és társai által; tökéletesülésének legmagasabb fokát azonban Cremonában érte el Amati, Stradivari és Guarneri keze között. A modern vonóhangszer végleges és eszményi formáját itt találta meg és ebben nyert a húr páratlanul szép hangzatot. Azóta két század telt el és a cremonai hegedűk minél ritkábbakká válnak, annál magasabb, mesés áron kelnek el.

Nem szükség a dolgot úgy vennünk, mintha azóta jó vonóhangszert nem tudtak volna készíteni, mert tényleg napjainkban is egyes kiváló hangszerkészítők tudtak oly vonóhangszereket előállítani, a melyek egy némelyike amazok

mellett is megállja helyét. De e mellett be kell vallani, hogy mestereink jelenleg csak úgy vak-tában tapogatóznak, ellentétben a régi mesterek öntudatos működésével, a kik a hány hangszert csak készítették, azok mindegyike jól megfontolt elvek szerint épült mestermű volt. Miféle elvek voltak azok s mi az oka, hogy azokat manapság nem ismerik, vagy ha igen, még sem tudják érvényre emelni?

Ha a hegedű készítésének történetét vizsgáljuk, azt találjuk, hogy annak főjellegét formája képezi. Vonóhangszereket évszázadok óta ismertek, s minden népnél megtaláljuk egy-egy más formáját. Sőt ama két alkatrészt is, — mint azt a hegedűnél látjuk — a hurokat, melyek a hangot előidézik és a rezonáncz-testet, mely a hangnak erőlt, tartósságot, hangzatot kölcsönöz, szintén megtaláljuk. De csak is a hegedűnél nyerne e tényezők a modern zenének teljesen megfelelő alakot és kapcsolatot. Nézzünk meg csak egy Amati, egy Stradivari vagy Guarneri-féle hegedűt: egyaránt csodálatos a has és hát erőteljes és mégis gyöngéd domborúlata, az oldalkarima jól tagolt és aranyos hajlása, a nyak könnyed, karcsu formája. E forma természetesen nem ment veszendőbe; mint elérendő eszmény áll az ma is a hangszerkészítő előtt. Sőt némileg a szabad választás előnye is rendelkezésére áll, a szerint, a mint Amati merészebb domborúlata, vagy Stradivari finomabb hajlásai után törekszik, a mennyiben erősebb vagy kevesebb erős fát alkalmaz. Csak az a kérdés, megvan-e a hozzá megkívántó technikai képesség?

A hegedű-készítés a technikai mesterségek egyik legbajosabbika. Gondoljunk csak meg, hogy a hangszert valamennyi fa alkatrészét mesterségesen kell egy bizonyos, meghatározott formába kényszeríteni; így ama pántot, — az oldalkarimát, — mely a hegedű alját és tetejét összeköti, tüzes fémre kell az előirt görbülésbe hozni; a hegedű alját és tetejét, a rezonáncztestet a két legfontosabb részét, sima falapokból kell akkorp kivésni, hogy ne csak a boltozat és hajlás olyan legyen, mint a minő kívántatik, hanem azonkívül ez a fa mindenütt a feszülésnek megfelelő erősséggel bírjon. A készítőnek ugyan, mint említve volt, s abadjában áll tetszés szerint válogatni a mintát, de ha egy rész tekintetében már választott, ebből azután a többi részek mértéke és aránya törvényzerű konsequeenciával elő van írva; ép úgy mint a hogy festő álláspontját kepehez szabadon választhatja, de az egyszer kijelölt állásponthoz híven köteles minden részt feltüntetni. Bagatella Antonio olasz tudós megörökítette nevét azzal, hogy a paduai egyetemen 1782-ben találommal kitüntetett pályamunkájában ama számbeli szabályok teljes rendszeret állította egybe, a melyek által a vonóhangszerek alkatrészeinek méretei matematikailag meg vannak határozva. E munkájában részben a cremonai mesterművekre támaszkodik, részben elméletileg indokolt eltérésekre épít. Valóban ama hangszerek, melyek a szabályzatok szerint készültek, a legjobbak közé tartoznak a sok közt, a melyek a cremonai mesterek óta létre jöttek.

Végéreményben azonban mindez nem elégséges, mert még magától a formától egyedül nem függ a vonóhangszer jósága. Sok minden más jön még tekintetbe, a melyek közt p. o. van egy, melyet a mostani hangszerkészítők, bármennyire pontosan kövessék is példányképeiket, sohasem érhetnek el — ez a cremonai hegedűk ódonága. Nem régezségi értelemben kell e szót vennünk, hanem e régiségökkel e hegedűknél egy bizonyos fizikai átalakulás van egybekötve, a rezonáncz test bizonyos sajátosságok. Az anyag, a miből készült, igen közönséges. A hegedű felső része, teteje fenyőfából, alja pedig ibarfaból (jávorfából) áll. A felső résznél a fenyőfa rostjai hosszirányban húzódnak. Éppen mert ez anyag egyes finom rostokból van összeállítva, a melyek egyformák és egy irányban haladnak, azért képesek oly kiváló mértékben átvenni a hurok által keltett legkülönbözőbb rezgéseket és azokat a szomszédos légréteg utján teljesíteni. Ez előnnyel azonban hátrány is van egybekötve. Mivel a fa tömege nem függ össze különbözős nélkül egyformán, hanem az egész inkább egyes elemek csoportozata, azért kezdetben a felkötött hangra sem nyernék egyenes visszahangot, hanem a fősszhangot a mellékhangok és mellékzúgások egész sorozata kíséri; olyképp, mintha egy zene-

kart hallanánk, a melynek tagjai most először játszanak egymással. A vonóhangszert mintegy nevelni kell cselédjére és a természetudomány mai állása mellett, a hang rezgését kimutató nagyterjedelmű kísérletek és számítások után nem is nehéz e nevelés folyamatát elképzelni. Azok a rezgések ugyanis, melyek számos rostban gyakran ébresztetnek fel, idővel mind könnyebben és teljesebben alakulnak, míg ellenben a mellékhangok tovább nem állhatnak meg és vagy a kívánt rezgésekhez alkalmazkodnak, vagy ha erre nem képesek, a hangrezgésekben egyáltalában nem vesznek részt. Látni való tehát, hogy nem annyira a hangszer kora, mint inkább annak gyakori használata, kijátszása javítja s neveli azts különösen oly játékos által, a ki gondosan tud bálni vele. Hogy mennyi időt vesz igénybe az eljárás, azt természetesen minden egyes esetben csak a tapasztalat mondhatja meg, de a tökéletesítés egy pár év után, vagy bőségesen számítva egy-két évtized után tetőpontját érheti el.

Ha tehát a cremonai hegedűk titkát nem a forma teszi, de még a kor is csak bizonyos könnyen elérhető mértékig foly be rá, mi lehet annak az oka, hogy a cremonai mestereknek száz és száz esetben is oly nagy mértékben sikerült az, a mi más vidéken s más időkben, nevezetesen a jelenben, s oly kedvező körülmények között is csak elvétve sikerül: *oly hegedű készíteni, mely a hang egyöntetűségére, tisztaságára, erejére és lágyaságára nézve tökéletes legyen?*

E titkot, e talányt megoldani lesz hivatva — úgy látszik — egy legutóbb felmerült felfedezés. Amerikából már több ízben az a hír szállt át az oceánra, hogy ott sikerült a cremonai hegedűk titkára bukkanni és a «Signale» tudósítója erről a következőket írja: «Cincinnati, a kamarai zeneestélyen, Schradik urat gyönyörű, valódi cremonai hangzatu hegedűt hallottam játszani. Tudakozódásomra azt kaptam feleletül, hogy hangszere még egészen új, két nappal az előtt készült el és most jászott rajta először». Schradik azután nagy feneket kerítve a dolognak elbeszélte, hogy 1871-ben Hamburgban Bernuth karmestertől hallotta unokatestvérre, az aacheni Niederheitmann esetét, ki különös módon jutott a cremonai hegedűk titkának nyomára. Ez ugyanis hegedűje f alakú rését késével egy kevésbé nagyobbra akarta vágni, és ekkor azt tapasztalta, hogy a fa nem hasadt szálkásan, hanem lepattogzott, mint az üveg. Az így nyert port megvizsgáltatta és az illető vegyszert azt találta, hogy abban egy bizonyos balzsamgyanta-féle van. Niederheitmann természetesen ebből azt következtette, hogy a régi hegedűkészítő-mesterek a fát ily balzsamgyantában áztatták át és azért egy-két hegedűt készítettett el az eljárás szerint. Ezek az így impragnált hangszerek azonban szép hangzásukat, melylyel kezdetben bírtak, nem sokáig tartották meg, s egy pár hét után közönséges jófajtaú hegedűkké fejlődtek vissza. Hogy a cremonai hegedűkészítők a fenyőfára egy egészen különös virágát használták föl, azt már régóta tudjuk, de azt a fa-félet, a melyet felhasználni szoktak volt, nem lehetett feltalálni már, a mit Felső-Olaszország erdeinek egyre növekvő elpusztulásából magyaráztak ki. 1878-ban Niederheitmann a helyszíre utazott és ott azt hallotta, hogy igenis, Cremona környékén annak előtte ismertek s ápolták is egy fa-nemet, a mely balzsamgyantát adott, de ezt nem tudván mire felhasználni, a fanemet később elhanyagolták s most úgy látszik, kivesztett. Sem Niederheitmannnak, sem pedig ennek halála után Schradiknak nem sikerült e fanemre rábukkanni, bár botanikusok segédkezését is igénybe vették. A mult évben azonban sikerült az Cincinnati egyik hegedűkészítőjének, a kit Schradik felszólított volt, hogy utazásai alkalmával kutasson ama fa után és íme már az első, a keresett s megtalált fából készült hegedű pompás, lágy, régi cremonai hegedűhöz hasonló hangzatot adott. Schradik véleménye szerint most még csak az a feladat, hogy a fát gondosabban kiválogassák és a kérdés egyes apróbb részleteit tisztázzák. S akkor a cremonai hegedű titka meg van oldva; Cincinnati lesz a modern hegedűkészítés központja, a XIX-ik, illetőleg XX-ik század Cremonája.

EPYLON.

A KONGO-ÁLLAM.

II.

A Kongo-állam határait most állapítják meg. Az a rész, melyen Stanley és emberei már mintegy szilárd talajt foglaltak, csak a Kiulu és Kongo közt fekvő terület (de ez sem teljesen) s azonkívül a Kongo partja alsó folyásán Stanley-poolig. E terület alig valamivel nagyobb Magyarországnál. Azonban míg egyrészt a terület egyes részei sincsenek még biztosítva, Stanley a Kongo közép és felső folyásánál s azok közelében egyre-másra alapítja a telepeket s a nagy brit baptista-társulat által a Kongo déli partján létesített missziói állomások is lassanként szorosabb viszonyba lépnek a Kongo-állammal. A mult 1884-dik év elején Stanley egy kis csavargózással a hatalmas folyón egész a róla nevezett vízesésekig hatolt s itt egy kis telepet alkotott, mely már jóval túl van az afrikai szárazföld közepén, mintegy másfélszer kilométerre a nyugati tengerparttól s alig egy pár száz kilométer távolságban a Nagy-tó vidékétől, hol már 1879-ben megalkotta a nemzetközi Afrika-társaság Karima államát s azóta újabb telepeket alkotott és újabb területeket szerzett. Ha e pontot vesszük a leendő Kongo-állam határának, sőt ha, mint Stanley reményli, e pontot még a Tanganyika-tó mellett levő állomásokkal összekapcsoljuk, az új állam nagysága fél Európa területét is meghaladná.

Azonban egyik szélsőséget sem kell elfogadnunk. Tény ugyanis, hogy a Kongo-állam jelenleg még valóságos állami területtel nem bír s egész szigorúan véve csak a 46 telepet lehetne ide tartozónak tartani, de másrészt az is kétségtelen, hogy Stanley tekintélyt a benszülőket ma már nemcsak a tengerparttól Stanley-poolig terjedő vidéken ismerik el, hanem jóval tovább, körülbelül addig a pontig, hol a Stanley-pooltól nem sokára északkeletnek forduló Kongo az egyenlítő metzi, s a hol szintén van egy jelentékeny állomás, melyet a Kongo-társulat «Equator-station»-nak nevezett el. E hosszú vonalon, Bolobo királyát kivéve, alig van egy pár főnök, ki csak 3—4 község felett is rendelkezik, nagyobb részt minden néger telepnek önálló királyja van, s a királyok igen csekély hatalmuk folytán szívesen elismerik tényleg s részben már alakilag is az európaiak fensőségét és gyakorlati protektorát hatalmát. Egészen másként áll a viszony a tengerparton. Az angolok elismerték a portugálok jogát a területre az 5-ik déli szélességi fokig s bár a Kongo-konferencia a hajózás szabadságát biztosította is s így némileg a Kongo-állam javára döntött, bizonyos, hogy a terület nem képezi a Kongo-állam kétségbevonhatatlan részét. Pedig a terület elég népes. A Kongo és Kiulu között mintegy 30 kereskedelmi telep (factoria) s gyarmat van, leginkább portugálok és angolok birtokai. Itt van a német Loango-expedíció telepe is, Chincsocho, s továbbá két, a francziák által alapított katonai gyarmat: Loango és Ponta Neira, melyek a Kongo-állam fenhatóságát bizonyára nem hajlandók elismerni. A francziák által alapított katonai gyarmatok különben nagy részt messze esnek a Kongo vidékétől s a legtekintélyesebb köztük, Franceville, jóformán még közelebb áll a Kongo-állam határához, mint a többiek nagy része. Egyetlen kivételt képez a sokszor emlegetett Brazzaville, melyet Brazza gróf állítólát már 1880-ban létesített volna a Stanley-pool északi partvidékén, de a mely tudvaleg a mult évben vétetett tényleg birtokba, bár az előtt is volt ott egy Malamine nevű franczia őrmester.

Melletteken nem árt közölnünk e helyen azt az okiratot, mely Brazzaville elfoglalására vonatkozik s mely mindaddig az egyedüli írott okmány a Kongo vidékéről. Az érdekes irat így hangzik:

«Franciaország nevében s azon jogoknál fogva, melyeket Makoko király 1880. szept. 10-én reám ruházott, mai nap, 1880. okt. 3-án birtokba veszem a Jue és Nupika folyamok közt levő területet. Ennek jeléül a Nkunába kereskedelmi célokból jött Ubanyi főnökök, továbbá Ntaba, Lecanho, Ngelaka, Ngeko és Jenna bateke főnökök, Makoko vazallusai s végre Ngalieme, Makokonak az ügyben hivatalos megbízottja jelenlétében kitűztem a franczia zászlót Okilaban. E főnökök mindenikének kezébe adtam egy

Fönök Nguvi Mpanéból.

francia zászlót azzal a rendelettel, hogy községekben tűzzék ki annak jelül, hogy azokat Franciaország nevében birtokomba veszem. A főnökök, kiket Ngalieme Makoko határozatáról hivatalosan értesített, meghajoltak tekintélye előtt, elfogadták a zászlót s ezáltal beleegyezésüket adták ahhoz, hogy Makoko a tartományt átengedte. Malamine őrmester a Cordeliére két matrózával e zászlók őrzésére hátramaradt s egyelőre a Nkunai franczia állomás (ebből lett Brazzaville) fejevé vezetett ki. Makokóval intézkedve a szerződés három példányban adott ki az én aláírásommal s a főnökök, az ő vazalljai jegyével s azután én világosan tudósítottam őt, hogy tartománya e részeit elfoglaltam, hogy itt francia államát létesítsek. — Kiadott Nkunában, Makoko királyságában, 1880. okt. 3. — Pierre Savorgnan de Brazza, hajóhadnagya, Ngalieme, Lecanho, Ntaba, Ngeko, Jenna.»

E szerződés hírnévre tett szert az által, hogy Stanley aggódalmait felkeltötte s őt az eddiginél nagyobb tevékenységre bírta, azonban, mint említettük is, eredménye nem sok lett, mert Makoko király (s ez nem valami nagy ur, mint a szerződésből látszanék, hanem csak 3—4 község és a Makoko-folyó úra nevet viselő őt kongo-vidéki uralkodó közt a legkisebb hatalom) később Stanleyt is vett át lobogót s bár a mult évben, de nem előbb, Brazzaville-telep létre jött. Mellette épül most egy Stanley-féle gyarmat Kallina Pointon (így nevezve Kalline hadnagyról, ki furdés közben itt a Kongóba fult). Stanley belátva a Kallina-pont nagy fontosságát (most «Stanley-pool Gibraltárja» melléknevet adtak neki), a főnököket saját fészükben kereste föl s jó csomó vászon adományozásával nyerte meg tőlök a letelepedési engedélyt, melyet azonban kissé nehezen adtak meg, mivel egy harcziás főnök egyenesen kimondta, hogy a fehér emberek letelepedése mindig több idegent vonz maga után s az ő birtok lassanként teljesen megszűnik.

Stanley-pool (a benszülőttek nyelvén: Nkuna) tehát ma nemcsak a főváros, hanem a legjelentékenyebb erőd, s mivel e nagy kiterjedésű vidék egyuttal a hajózás kiindulási pontja is, nem árt vele közelebbről megismerkednünk.

Körülbelül huszonöt mérföld hosszú s 16 mérföld széles terület ez, a Kongo elágazásai által képezve. Ezer, sőt négyezer lábnyi magas hegyek s tömördek erdő veszik körül. A folyón 17 sziget van, melyek közül a legnagyobb 13 angol mérföld hosszú. E szigeteken kívül sok homokzátony látható száraz időben a víz felett kiemelkedve s egész sereg uszó sziget, melyeken tömördek szárnyas állat tanyázik, köztük igen szép gémekek, flamingók és halászmadarak, mely utóbbiakból egynek képét is bemutattuk. Fordulnak elő még sajátosságok, vízi kutyának nevezett madarak is s egy galléros varjú, mely nagyobb azonban gyakoribb a tengerpart felé, hol az európai telepek tulajdonosai nagy tisztelgést tartják, mivel a hulladékokat szorgalmasan szedi össze s a nagy forráság idején is meggátolja a levegő megromlását. Egyik képünk ily madarakat mutat be, a mint Banana mellett a hulladékokat összeszedik. Leggyakoribb azonban a madarak közül a sárge s szürke papagáj, melyek néha oly tömegesen repkednek, hogy a napfényt is elhomályosítják. Vad kevés van, de köztük nem igen ritka a viziló, melyet a benszülőttek szigonyynyal vadásznak. Az elefántot e vidékről

* Az I. közleményt I. a. V. U. 3-ik számában.

már csaknem egészen elűzték. Annál gazdagabb a növényzet. Itt-ott a hatalmas erdőket a folyondárok, lilaszínű pillangóvirágok annyira bevonják, hogy áthatolni is lehetetlen rajtuk s más helyen a hegyoldalokat szelid zöld színnel borítják be, különösen az északi partokon.

E helyen fekszik, csaknem szemközt egymással Leopoldville, a Kongo-állam fővárosa, melyet a belga király nevére kereszteltek el, s Brazzaville, az a hely, melyet a francziák kongo-parti birtokuk székhelyének szemeltek ki. A hajózási nagy feltételen kívül igen nagy előnye e helynek nagy termékenysége, mely különösen gyümölcsökkel gazdagon ellátja lakóit. Leopoldville e mellett szépen is fekszik, a dombtetőről a nyílt, csaknem tőszerezleg kiszélesedő víz, az erdős szigetek és a távolfekvő hegyek szép látványt nyújtanak. Maga a város (ha ugyan ma ennek mondható) amphitheatrális alakban terjed el egy dombon, de a házak levonulnak egész a kikötőig, melyet képünk mutat. Igénytelen hely s

EGYVELEG.

* Szőke és barna nők harcra. Az Egyesült-államok pénzügyi hivatalánál állomást kereső nők néhány év óta azt a feltűnő felfedezést teszik, hogy kizárólag barna nőket alkalmaznak. A főbb hivatalnokok állítólag azt tapasztalták, hogy a barnák kevésbé indulatosak és érzékenyek, de szorgalmasabbak is. A «tapasztalat» közlirre jutván, nagy ingerültséget keltett Amerika szőke leányai között, mert még azok is, kik nem kerestek hivatalt, sértve érezték magukat. Ujabbán különben megtörtént, hogy egy hivatalra szőke nőt neveztek ki, de csak úgy, hogy haját megfestette a pályázat idejére. Ez az adat még inkább elmérgesítette a dolgot s nem lehetetlen, hogy Amerikában a fehér és piros róza harcához hasonló versengés fog támadni.

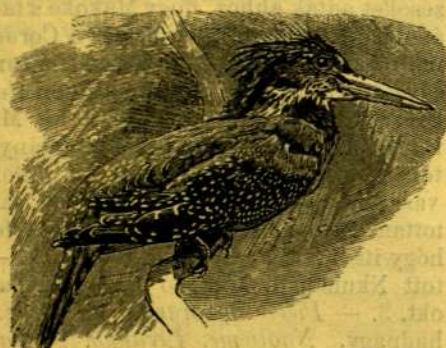
* Az őz okossága. A szelid őz, ha fiatal kis gödöje van, rendszeren csodálatra méltó bátorsággal szokta védeni a kis állatot, s e mellett nagy okosságot is fejt ki. Ha például a róka még nem látta meg a kicsinyt, anyja gyöngén megrugja ezt, mire a kis gödölye egész csendben lefekszik a fűbe. Az anya

napi kiadása 20,000 frank, úgy hogy az állami subvenció daczára még naponként 16,000 frank bevétel szükséges.

* Kétféle víz ömlik ki Selma nevű amerikai város árlezi kutjából. E csoda az által eszközöltetett, hogy egy 10 centiméter széles csőbe egy öt centiméternyi széles csőt tettek. Az előbbi 100 mérföldnyire megy s benne egész tiszta hideg víz jó fel, melyben ásványos alkatrészek nincsenek; a benső keskenyebb cső azonban 200 méterre s oly víz jó fel rajta, melyben sok kén és vas van s meglehetősen meleg.

* A párbajmanianának szomorú jele a következő eset. Kölnben két tiszt vívott életre halálra párbajt tisztán azért, mert az egyik a kávéházból távozva véletlenül a másik sapkáját vette fel az asztalról. Huszonhét lövést váltottak s az egyik párbajozó meghalt.

* Ausztrália Newcastle nevű városában a kereskedők valóságos csődületet tartottak egy társuk ellen, ki közös megállapodásukat, hogy hetenként egy fél nap, t. i. vasárnap zárva tartják boltjukat, nem fogadta el. A tiltakozók körülverték a házat, s a szoros értelmében elűzték a bevőket.

Halászmadar.

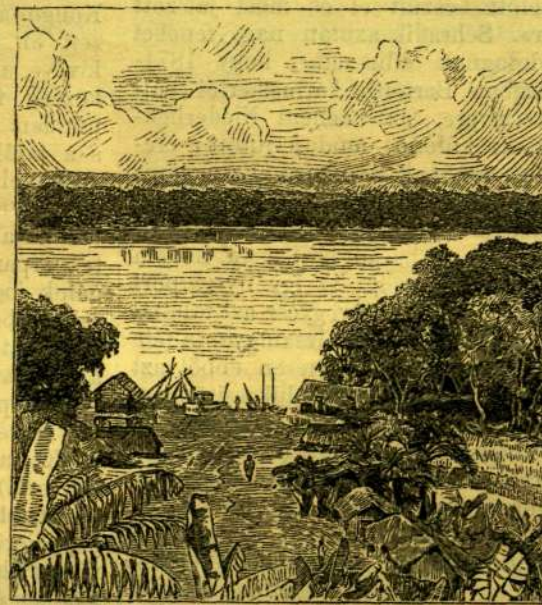
Víz kutya.

Cobus antilope.

Galléros varjak a parton Banana mellett.

Leopoldville kikötője.

AZ AFRIKAI KONGO-ÁLLAMBÓL.

a kép is igénytelen, de azért mindenki tudja, hogy e helyen egykor Közép-Afrika egyik jelentékenyebb városa fog emelkedni.

Leopoldville mellett a folyó mindkét oldalán egymás után következnek a telepek. Ez az a hely, hol Stanley és társai legerősebben megfeszítették magukat. Mig messzebb északra, Szudánban már hatalmas néger államok vannak, köztök Bornu, Sokoto és Uganda, s lejjebb délre is vannak konszolidált országok, minők Bihe, Muata Jamoo országa. Itt a Kongo mentén a sok apró fejedelem nem volt képes az igen hódítóknak ellenállani, mint azt például a mai Loanda elfoglalásakor ki Ginga nevű királynő megkísérelte a portugallokkal szemben se terület csaknem elvesztés nélkül jutott az európaiak birtokába. Most tényleg már ők itt az urak s a néger főnökök hasztalan kísérlenek meg ellenőkö bármint. Leopoldvilletől Vivi és Bananang s délen S. Salvadoron át a portugál birtokokig erős láncszemek van a telepeknek és gyarmatoknak.

Másként állanak a viszonyok Kongo-állam északi és keleti részeiben, hol még az európaiak uralma nem szilárdult meg. Erről emlékeznünk meg legközelebb.

ekkor sántának tette magát s úgy fut el a róka elől, mindaddig, míg a kis állattól jó messze jutott, ekkor azonban gyors ugrásokkal szökik meg s nagyot kerülve tér vissza kicsinyéhez, melyet lehető gonddal vizsgál meg. A vad kacsák s más földön fészkelő madarak is szoktak ily eselt használni, hogy megvédjék kicsinyeiket a kutyáktól s más ragadozó állatoktól.

* A férfiak paradicsoma. Paraguay délamerikai államában. hol az 1864—1870 közt folytatott háborúk a férfiak 80 százalékát elpusztították, még ma is nagy túlsúlyban vannak a nők, mely körülmény sajátos viszonyokat teremtett. A nők a kereskedők, iparosok, sőt eszládfők is; a férfiakat elkényeztetik, restté teszik, minden férfi mintegy pasának tartja magát s nagyon rátartó. A nők általában nagyon cziczomázzák magukat, bár a harisnyákat és cipőket fényűzésnek tartják.

* A franczia operánál fizetik jelenleg a legnagyobb díjakat. Lassale bariton énekes, Faure utódja, 128,000 frankot, Krausné asszony 127,500-at kap. Jelentékeny díjak vannak még a következőknek: Isak k. a. 80,000, Salomon tenorista 70,000, Richard k. a. 60,000, Deresins baszista 60,000 s Selier tenorista 66,000 frankot kap. A jelenlegi igazgató, Gailhard, mint bariton énekes, havonként 6000 frankot, Faure pedig ugyancsak havonként 15,000 frankot kapott. Nem csoda tehát, hogy a párisi opera

* Villamosság, mint a láz ellenszere. Az a körülmény, hogy a váltóláz után a lép rendszeren megdagad, két orosz orvost arra indított, hogy a láz orvoslására a villamosságot használják fel. Egy katonai kórházban egy negyed óra hosszan állandó villamrámot vezettek a beteg lépére, oly erővel, hogy azt még kényelmesen képes volt eltűrni. Mintegy 40 °-a a betegnek e kezelés mellett meggyógyult. Később a villamfolyamot nem vezették már a lép tájára, hanem csak a beteg kezébe adták a villamvezetőt, s husz eset közül hétben, melyek némelyike makacs váltóláz volt, gyógyulás következett be. Ez utóbbi esetben a lépén semmi változást nem észleltek, míg az előbbi esetben a lép mindig lelohadt, még ha gyógyulás nem következett is be.

* San Juan Fernandez szigetén, hol a Robinson Krúzoé mintáján szolgált Selkirk Sándor skót matróz tartózkodott s azóta lakatlan volt, néhány évvel ezelőtt egy Aliret nevű svájci telepedett le, számos Chiliből hozott munkással. Földműveléssel és baromtenyésztéssel foglalkozik s az itt elmenő hajósok élmezése által szerez pénzt. Legközelebb a svájci kormánytól engedélyt kért, hogy egy tulajdonát képező gőzhajóra svájci zászlót tűzhessen ki, de az engedélyt egyelőre nem kapta meg.

AZ ARADI VÉRTANUK EMLÉKSZOBRA. — HUSZÁR ADOLF MINTÁJA UTÁN.

AZ ARADI VÉRTANUK EMLÉKSZOBRA.

Az alkotmányos élet visszaálltával egyik első kötelességévé vált a nemzetnek összekötő-géti történetének fonalát ott, a hol azt az erőszak megszakította s leróni halálját azok emléke iránt, a kik a haza szabad alkotmányának védelmében hősi vagy éppen vértanu-halált haltak.

A névtelen félistenek közül azoknak, a kik még életben maradtak, megadni az erkölcsi elismerést, segítő kézzel emelni fel őket, a mennyiben az élet gondjai roskasztanak, vissza-hozni a sokáig tiltva volt honvéd nevet s életbe hívni magát a honvéd-institucziót: azoknak pedig, a kik a dicsőséggel teljes, de szomorú végezetű harczban a nemzet jogainak, a haza szabadságának védelmében életüket veszték, kiengesztelni szellemüket, emléket emelni számukra nem csak a most élő nemzedék szívében, hanem hőstetteik, haláluk színhelyén is: az mind a jogfolytonosság természetéről követeleménye volt, melyet lelkesedéssel szerző fől a nemzet mindenfelé.

Az aradi gyásznapi volt szabadságharcunk legszomorubb napja. A névtelen félistenek vezerei közül tizenhárom veszték el ott életüket golyó és hőhárkótól által október 6-ának hajnalán. Önvédelmi harczunk tragédiájának e rettenő zárjelenete a magyar szabadság Golgothájává tette az aradi vérezt.

S a nemzet megemlékezett arról, hogy a midőn emlékkövek emelkednek szerte a csatateréken, hol legjobb fiainak vére folyt: itt, a hol a legjobbak legjobbjai végezék éltüket, itt kell fölemelni a szabadságharc emlékeinek legszebbikét.

S Arad városában megalakult a bizottság, mely feladatává tette az itt emelkedő emlékre megindítani a gyűjtéseket. Fölhívott a nemzet, hogy a hála és kegyelet oltárára hozza el fillé-reit.

Az 1867-ben megindított gyűjtés tíz év alatt oly összegre emelkedett, hogy a bizottság hozzáfoghatott egy oly mű kiviteléhez, mely a nemzet halálához és a vértanuk dicsőségéhez méltó alkotás legyen.

Kihirdeték a pályázatot, melyre tizennygy terv érkezett be. A minták annak idejében közszemléltek voltak kitéve a budapesti vigadó termében is, s a saját és műfőrtök véleményének meghallgatása után ítélteztet oda a 250 körmőzi arany jutalom annak a tervnek, mely „A haza minden előtt” jellegűvel küldetett be.

A pályaműhöz mellékelte magyarázó irat fölvilágosítást nyújt a művész fölfogásáról és intenczióiról, melyeket művével kifejezni óhajtott s melyet mi, mint a mely egy, időnek előtte elhunyt jeles, tehetségnel művészi gondolkodását, de egyuttal hazafiúi meleg érzületét is szépen illusztrálja, in egész terjedelmében közölünk:

„Az 1848—9-iki dicső küzdelmek emlékét fontartani legnemesebb hazafiúi kötelességeink közé tartozik. Az első adó, melyet lerónunk a kegyelet kötelez: az aradi vértanuknak méltó emléket állítani.

Ezen feladat megoldására hitta föl az aradi vértanuk emlékszor-bizottsága a művész-világot. Valóban nem könnyű feladat.

Világosan érthetőnek kell lennie a műnek, hogy a nép magyarázatot nélkül megértse, mely neveket hirdet, mi hősi áldozatok emlékeztetőre lett fölláttva. Szépnek kell lennie, hogy még a részvétlen idegen figyelmet is megmagadassa, hogy őt lebilincselje, s felkeltse részvétét a férfiak iránt, kiket e mű dicsőít, az ügy iránt, melyért elvettette.

Emlékszerűnek kell lennie végre, hogy az utókor előtt tanúsítsa a kegyeletet, melyet kifejezni kíván azon nemzedék, mely a művet fölláttva.

Nagy szabadságharcunk történetének legsötétebb lapja az, melyre az aradi vértanuk halála van följegyezve. Erről megemlékezve, a legmélyebb fájdalom fogja el a hazafi szívet, vizsgálondol a nagyszerű lelkesedésre, melylyel a nemzet bilincsei szétörtötte, jogát a szabadságra fennen hirdette, készen, azt fegyverrel is megvédelmezni, vizsgálondol az áldozatkészségre, melylyel a nemzet minden vagyonát a haza oltárára letette, hogy a szabadság ellenségeit visszűzhesse, a lankadatan erőre, melylyel a küzdelem lefolyt, a hősalakokra, kikben a nemzet őriási erőfeszítései megtestesültek, a harc szomorú végére s a dicső halálra, melylyel a vértanuk Aradon rendíthetetlen hűségüket a szabadság zászlójához megpecsételték.

Ritkán jutott képzőművésznek a feladat, hogy ily nagyszerű eseményeket megörökítsen, hogy oly mély érzelmeket, minőket ezek bennünk keltének, megtestesítsen; s a művész a feladat nagyságától átháta, teljes odaadással és lelkesedéssel egész tehet-

ségét megfeszítette megoldására. Meggyőződése az volt, hogy ez esetben nem szabad segítségül hívni a klasszikus mythologia symbolumait, a középkor hiedeg allegóriáit vagy más népek történetéből hasonló alakokat szemünk alá állítva, emlékeztetni az áldozat nagyságára.

Sokkal közelebb áll hozzánk az aradi vértanaság, sokkal mélyebb érzelmeket költ bennünk emlékeztet, sem hogy más, mint az eseményeket magokat megtestesítő alakok elégíthessenek ki.

A plastika törvényei is lakonikus egyszerűsége intették a művészt, megkivánták, hogy csak a nagy eszmét fejezze ki, mely a küzdelmet megindította, a harc folytatását lehetségessé tette; nem engedték, hogy apró vonásokkal illusztrálja a történetet s ez által elhomályosítsa a főalakok értelmét.

A lépcsőzet fölött emelkedő talapat alsó részének párkányán van elhelyezve a 13 hős hős arcképe a szemlélőhöz legközelebb, hogy ezek vonásait a legapróbbra láthassa.

A talapat ezen alsó részén 4 csoport foglal helyet. Elöl a szabadság, a kor szellemének szövőneke világításánál fölbredve ellenállatannul szerte tőri békóit s kardot fog jobbajba, a küzdelemre készen. Balra az áldozatkészség, mint a magyar nők 48-ban is tették, leoldja karpereczét, nyaklánczát, minden ékességét s örmömlen teszi le a haza oltárára, fölötte az ország czimere van elhelyezve. Jobbra az erő alakja ül nyugodtan, hatalmas öntudatában tekint maga elé, fölötte Arad czimere. Hátul a küzdelem végkatasztrófiáját látjuk; a harcoss halálosan teljára rogyik össze, kezében a zászló, melyet soha el nem hagy, a szabadság, melyért küzdött, átfogja őt és siratja a végezett, melynek folytatn a hős más áldozatot többé, mint élete vért, nem nyújthatott neki.

A négy csoport közül emelkedik fel a talapat karcsúbb része, melyen a haza alakját látjuk, pázsára támaszkodva, rendíthetetlen áll, s jobbajában tartja a hősök által kiérdemelt babérokoszort.

Im e sorok voltak csatolva a pályaműhöz magyarázatot gyanánt.

A szobor-bizottság 1879. január 27-én tartott ülésében bontatott föl a jellegű levél, melyből Huszár Adolf neve tűnt elő.

A pályázati föltételekben meg volt mondva, hogy esetleg a műemlék kivitele is a pályanyertes művészre bízatik, ki azt százezer forintig terjedhető költségen köteles elkészíteni.

Salacz Gyula, Arad város polgármestere ennél fogva érintkezésbe tette magát a művész-szel, ki a szobormű teljes elkészítését magára vállalta. Később tudatta vele, hogy a szoboralap az idő szerint — 1883. május 23-án — 99,428 forint 95 kr., a mű elkészültéig tehát kamataival jóval felülmúlja az előirányzott összeget. S mivel Huszár egy nyilatkozott, hogy a szobor az eredetileg tervezett 33 láb magasság mellett kissé nyomott lenne: a költség kérdése a szobor szükséges emelésének talán nem lenne elháríthatatlan akadályozója.

Huszár a polgármesterhez intézett két rendbeli levelében (1883. május 30. és június 11-ről) 37 láb magasságot proponált, a mit a bizottság is elfogadott, nem különben Huszár azon ajánlatát is, hogy a most már 37 láb magasságra tervezett szoborművet 117 ezer ftrt költség előiránnyal 1884. január hótól 1889. január 31-éig a leleplezésre teljesen alkalmasan a helyszínen fölláttva elkészítendő. Földadatának ugyan csak a mű szobrászati részének elkészítését tekinténé, minő az agyagba mintázás és gipszbe öntés, ellenben az érzébe öntés, a helyszíne állítás, az alapozáshoz szükséges közzállítás, az alapozás és összeállítás, mint inkább technikai munka, másra lenne bízható. Mindazonáltal az ügy érdekében s mert ha az egész az ő kezében összpontosul, a mű sikerülése is biztosabb, a munkának e nem tisztán művészeti részére is szívesen vállalkozik.

Ily előzmények után jött létre a művész és Arad szab. kir. városa között az aradi 13 vértanu emlékének megörökítését intéző szobor-bizottság közbejöttével az a szerződés, mely 1883. szeptember hó 17-én Arad város törvényhatósági bizottságának közgyűlésén részletesen megállapított, december 23-án aláíratott s 1884. január 9-én jóváhagyott.

E szerződés értelmében Arad város közönsége nevében a szobor-bizottság megbizta Huszár Adolf szobrász-tanárt az emlékszor el-készítésével és fölláttásával, akképen, hogy Huszár Adolfnak kötelessége lesz az emlékszor főalakját, vagy is a koszorutartó Hungaria álló alakját, továbbá négy mellékcsoportját (u. m. a kezében égő fáklyát tartó felvilágozódás géniusza által támogatott, lánczát tépő szabadság, — a küzdelem leghatalmasabb eszköze, a nemzeti áldozatkészség, — a szabadsághőseinket

jellemző férfierő és hazafiúi elszántság, — és végül a harc szomorú eredményeként a hazája által megsíratott, de zászlaját a halálban is híven őrző haldokló hős alakját); aztán a 13 vértanu arcképérmét, végül az ország és Arad szab. kir. város czimereit mintázni, gipszbe önteni, érzébe öntetni, az érzébe öntött részeket összeállítani, ezeket s az alapzathoz tartozó anyagokat Arad város területére, a fölláttási helyre elszállítani, itt fölláttítani, szóval az egész szoborművet minden részével együtt készen a helyszínen Arad város közönségének átadni.

A szoborműnek netán rácsorozattal vagy lánczkerítéssel ellátása, a fölláttási hely parkozása, gyp- és virággyűgyekkel ellátása, a szobornak a leleplezés alkalmából földszítése és az ezekkel járó költségek azonban a művészt nem terhelendik; de kívánatra a kerítés tervrajzát díjtalanul köteles elkészíteni.

A szerződés többi pontjaiból megismerkedünk a szobormű egyes részeivel, nagyságával és anyagával. A plasztikai részek: a Hungaria, a négy mellékcsoport, a 13 arcképelem és a két czimer ugynevezett ágyúérczből öntendő; a talapat mauthauzeni szürke gránitból faragandó, külső lapjain finoman csiszolva; az alapozás és falazat téglából készül. Az egész szobor, a földszintől a főszoboralak sisakja hegyeig, mint mondók, 37 bécisi láb, magáé a Hungaria-főalaké a talapat alsó szélétől két öl. A meg-lánczolt szabadságot, valamint a haldokló harczos megsíratását ábrázoló csoportozat magassága 11 bécisi láb. A nemzeti áldozatkészséget és a férfiharc-készséget ábrázoló alakok mindenike talpától a fej tetejéig 8, a két czimer mindenike 2 1/2 bécisi láb magas. Végre a vértanuk arckép-érmei két láb átmérőjűek.

A megkötött szerződésben részletesen elő van adva, minő sorrendben és mennyi idő alatt volt köteles Huszár elkészíteni az egyes részeket. 1888 évi szeptember hó végén az egész szobornak Aradon, a helyszínen fölláttva kellett volna lenni.

Huszár Adolf váratlan halála keresztvönást tett e szerződésre. A művész nem fejezheté be tervét, melyet oly szépen fogalmazott s melyen annyi szeretettel csüggött. A műemléknek csak főalakját, Hungaria álló szobrának nagy agyagmintáját készíthet el maga a művész, ezt sem teljesen.

A szerződés fontartá Arad városának a jogot, hogy az esetre, ha Huszár az elvállalt művet bármí oknál fogva be nem fejeztette, a befejezés iránt szabadon rendelkezhessek.

A szobor-bizottság átvéven a művész hagyatékából Hungaria alakját, e jogánál fogva Zala György szép tehetségű fiatal szobrászunkat bízta meg a félbehagyott mű befejezésével, ki ezt Huszár Adolf terve és mintája szerint elkészíteni vállalkozott, úgy hogy a mű elkészültét és fölláttását a szerződésben kikötött időre bízást remélhetjük.

MÁRCZIUS 15-IKE.

Még mindig ünnepeljük e nevezetes napot, pedig mekkora különbség az akkori és mostani idők szelleme között!

„Szabadság, egyenlőség, testvériség!” hangzott akkor országszerte, a fővárosból kiadott jelszó után, olyformra fokozódásban, mint midőn a reges trencsényi kutba egy kavicsot ledobnak és annak hangja, mire fölér, szinte mennydör-géssé változik.

Hát hiszen a szabadságból csakugyan van valami, az tagadhatlan; az ezen emlékeztetés nap első gyümölcséből, a sajtószabadságból épenséggel annyi, hogy eszünkbe juthat az adomabeli mőre, a kit paprikás ostyával áldoztattak és magára nézve is igen erősen találva Krisztus szent testét, mellett verve, a melléte térdeplő és vele együtt áldozó purdokra való tekintetből fölkiáltott: „kicsit a tebbinek, mert megvesznek!”

Am azért jól van ez így. A bajt el kell viselnünk a hasznáért. A szabadság szilaj mell, mely sokszor leveti lovasát, míg ez megtanulja a szilárd ülést. Minden forradalom csakalakk jár, de idővel kihányja magából, és csak meg-üledett állapotában válik tisztán élvezhető színorrá.

De az egyenlőség és testvériség? Hol kés-nek az éji homályban?

Sparchen szoros Kufstein mellett.

De azért mi mégis ünnepeljük márczius 15-ét. Van ebben valami ellenmondás?

Az bizony meglehet. Hanem hát éppen azért kell ünnepelnünk, mert így van; mert még sok hiányzik abból, a miért e napon „buzgó imád-ság” epedezett százezrek — azaz hogy milliók ajakán.

Hiszen az csak igen természetes, hogy mindig azt kell kérnünk, azért a jóért kell epedeznünk, a mi nincs, és a mit óhajtnak, hogy meglegyen.

Majd eljön az idő, a melyben többé nem ünnepeljük márczius híres idusát. Ez úgy is csak kölcsönzött ünnep volt; név és kelt szerint a rómaiaktól, értelmet és eszmét illetőleg a februári francia forradalom adta. Az egyenlőség, testvériség eszméjéből akkor kivettünk annyit, a mennyi nekünk egyelőre kellett abból a czélból, hogy egyesülvén a nemzet összes 15 milliója, többen és erősebbek legyünk a nemzeti harcra. És a mint a nemzeti függetlenségi harc csodálatosai mutatták, ez adag az egyelő testvéri osztokodásból elég is volt; azóta e tekintetben kissé megállapodtunk, sőt tán egykissé hátrább is mentünk, de hát ezzel másutt is így vannak. Az emberiség haladását a társadalmi tökély magas csúcsa felé minde-nütt visszaesések szakítják meg, ezt már a járatlan meredély természeté hozza így magával. Azért a haladás mégis folytonos. A vigasztaló és megnyugtató az, hogy végre is előbbre vagyunk minden tekintetben, mint voltunk 1848. márczius előtt, és erre az eredményre e hó 15-ike tette meg az első lépést.

Már magában az is megbeszélhetlen viv-mány, hogy van egy nemzeti — politikai — ünnepünk, a mi azelőtt nem volt, mert az augusztusi Szent-István-ünnep inkább egyházi, vallásos természetű ünnep, s csak az idegen nyomás idején, a Bach-korszak alatt adott neki a politikai tüntetés jellegét. Akkor mindnyáján sánda meszárosok voltunk. Máshova néztünk és máshova ütöttünk.

De lesz még szálló, lágy kenyér. Majd lesz még nekünk ennél nagyobb ünnepünk, és volta-kepen az lesz a márczius tizenötödikének igazi diadala, a mikor már nem e napot üljük meg többé. Majd mikor ennek a fiát tartjuk vér-keresztsegre...

AZ ARLBERG- ÉS BRENNER-VASPÁLYÁRÓL.

A szomszéd Ausztria egyik legszebb tartomány, az egyesült Tirol és Vorarlberg, a múlt évben rendkívüli ajándékot nyert az arlbergi vasut megnyitása által. Egy hatalmas alagut segítségével, melynek elkészítését három évi fáradságos munka után 1883. november 19-én fejezték be, az osztrák tartományok most már Svájc-zsal s ezen át Franciaországgal a lehető legegyszerűbb összeköttetésben vannak kereskedelmük nagy előnyére, de e mellett a tiroli havasi vidék eddig csaknem teljesen elhanyagolt részei megnyitják a turisták ezrei előtt. Ez alkalommal jelent meg most Orell Füssli ismert zürichi kiadó „Európai vándorképek” („Euro-

päische Wanderbilder”) czimű be-cses utikönyv-gyűjteményében két füzet, melyek egyike a Tirolból Olaszországba vezető s már régebben kész Brenner-pálya s a másik az arlbergi pálya vidékét ismerteti. A méltán ajánlható csinos kézi-könyvekből mutatványként közlünk most e vasutak szép vidékéről egy pár szép képet, s e közleményünkkel egyúttal bemutatjuk azt a külföldi könyvkiadó céget, mely ily utikönyvet a kiállítás alkalmából hazánk fővárosáról is kiad a külföldi nagy közönség számára.

Mindkét vasut Innsbruckban, Tirol fővárosában találkozik, az arlbergi nyugot felé, a Brenner-vasut csaknem egyenest dél felé halad. Ez utóbbi azonban Innsbruckon túl észak felé hatol Kufstein közelébe, a hol Tirol határa van.

Itt, a sok magyar ember előtt szomorú emlékü vár környékén, már teljesen havasi vidéken találjuk magunkat. Élénk zöld fü, kristály-tiszta vízü patak, fenn a hegyoldalon vadászok tanyája és pásztorkunyhó, mindenféle egy-egy tó és vizeses, és a távolban a hófedte magas hegyek. A legszebb vázlatok közé tartozik ezek közt a Sparchen patak kiömlése e sziklák közül, alig egy félóránnyira Kufsteintől. Részből kopár és szaggatott jellegű mészszikla szorosból jó ki a patak, oly helyről, hol a bizarr alakú szikla-tömbök csucsa mintegy egymást ölelni látszanak s az élénk napugár is elbágyad, míg utat tud törni közöttük; s a hol a folyó kilépett, mint kékűnken is látható, csinos vizesését már hasznovágó ember fogja igába. Köröskörül virágzó völgy van a hajóval terhelt Innel; szemközt a magas Thierbergen egy bucsujáró kápolna s közelében komor várom.

Ily festői részeket találhatók azután is, csaknem folytonosan a Brenner pályán; változó alaku sziklák között haladunk mindig s a szűk völgyek gyakran az utat is elzárni látszanak. De a vasut egyuttal a szép Olaszországba is vezet s csakugyan Franzensfeste-n túl már tűne-dezni kezdenek a zord képek, a déltiroli saját-ságos enyhe, de az olaszföld még lényegesen kü-lönböző éghajlat növényzetével találkoznak. Trientnél, a híres tridenti zsinat székhelyénél, már nem csak a vidék, hanem a lakosok s az épületek is olaszoknak látszanak. Középkori híres olasz művészek által épített paloták, már-ványból készített köztutak szobrokkal s egyes szűk középkori épületekkel telt utcák jellem-zik a várost, melynek képt az előtte álló szikla (Bos die Trento) felől itt bemutatjuk. Még eny-hébb és olaszosabb jellegű a vidék a Brenner-vonaltól néhány mérföldnyire oldalt fekvő szép Garda környékén, hol már a ciprus tenyész, s hova, habár a tó egy része az általában zordnak tartott Tirolban fekszik, miut enyhe lég-gyógy-helyre is vándorolnak a betegek. E helyről is mutatunk be egy képet: Arco községét, honnan a távolban csillámló szép tóra gyönyörű kilátás nyílik.

S most térjünk vissza az arlbergi vasut felé Innsbrucktól nyugatra. A vasutvonal kezdetben a még itt is eléggé tekintélyes Inn folyó mentén halad, mely Landecknél délre kanyarodik. Itt, a turistákra nézve rendkívüli előnyös fekvő helyen, melynek szűk völgye terasz-szerűleg emelkedő házorosítójával s a felett egy várommal s 6 góth székesegyházzal kellemes képet nyújt, a vidék folyását zordabb lesz, a vasut nagy nehezen tör utat magának a szikla-völgyek között, mindig több-több mesterséges és művészi alkotásra szorul, melyek közt különösen szép a kékűnken is bemutatott Trisanna-viadukt, hol két óriási oszlopra támaszkodva 86 méter magasságban vonul el a hid a Paznaun völgy fölött, mely alul az itt a Rosanna patakka egyesülő Trisanna zug az ősrégi Wiesberg vár alját kerülve meg. Csakhamar azután már az ily mesterséges eszközök sem elegendők, egy óriási tizezer méternyi-nél hosszabb alagutra van szükség, az Arlberg-alagutra.

A legújabb kor ez egyik hatalmas alkotásának mindkét végállomását bemutatjuk, St.-Ant-on és Langent. St.-Anton a Rosanna pataknaál hosszán nyul végig a zöld völgykatlanban s az alagut környékén fölemelkedik a hegyekre.

A házak tetejét már itt-ott kő borítja, jeleül, hogy a vidéken erős szelek fúnak. Langen, az alagut nyugoti végét, szintén igen festői hely. Dél felé a Fallbach csaknem 300 méter magasságból esik le s a völgyből messze ellátható az a csigakanyarulatokban négy mérföldnyire vezet-hegyi út, a mely a vasut megnyitása előtt Vorarlberg fő közlekedési eszközét képezte. E helyi uton egykor nevezetes zárda volt, mely körül egy kis falu is képződött; ma e hely a ré-gényes Spuller-tóval együtt a turisták ked-vencz kirándulási helye lett.

Általában az arlbergi vasut, mely a mi gabonakivitelünkre is oly fontos, a turistákna egész új világot nyújt.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A fátyol titka, regény, írta Beniczky né Bajza Lenke, a ki ez idő szerint legmunkásabb művelője elbeszélő irodalmunknak. Állandón találkoznak mű-veivel hirlapokban, gyakran egyszerre többfelé is, s az önálló kötetek is egymás után jelennek meg tőle. Könnyen ír, előadása folyamatos, s az eseményeket biztos kézzel vezeti. Műveit szívesen olvassuk. Leg-újabb regénye a Leგრды-testvérek kiadásában jelent meg s ára 80 kr.

„A polgárháború felé”, ezim alatt politikai röpirat jelent meg, melynek másik czime még ez: „arisztokrácia, ecclesia militans és demagogia a demokrácia ellen.” Irta Cajus Gracehus. Arról ír, hogy rég letűnt korszak eszméi és jelszavai jöttek divatba, a nemesség mint társadalmi kaszt szervez-kedik, fölélesztve a kutyabőr, a czim, a czimerek használatát; a főpap és arisztokrácia hatalmas gát gyanánt állnak a szabadelvű haladás elé. Ezek ellen hívja harcra az államat, a törvényhozást, a társadalmat, mert különben az osztályok közötti harc fog kitörni, a ki pedig osztályt osztály ellen izgat, a polgárháborúsárákná fogait hinti el. Szóval a röpirat igen sötét színben látja a jelen viszonyait.

Dobos János czeleldi ref. lelkész, a protestáns egyház egyik kitünősége, a lángelkű egyházi szónok, eddig kiadatlan egyházi műveire hirdet előfizetést fia, Dobos László szalkszentmártoni ref. lelkész. Dobostól több kötetre menő egyházi beszéd jelent meg már előbb is, jelesen „Homiliák”. — „A földi-yes házánál és háza kívül” — tovább „Imák” stb. Demég több a kiadatlan — s ezek közt diétai szónok-latai az 1847/8-iki örökre emlékeztetés országgyűlés alatt Pozsonyban, hol a református követek és főren-dűek kedvéért az országgyűlések tartama alatt min-dig volt egy-egy ref. hitsszónok is, mely tisztre lehet gondolni, hogy az ország legjelesebbjeit választották ki. További vasárnapi, ünnepi, alkalmi s halotti dol-gozatok, százával. Dobos a legmunkásabb egyházi férfiak egyike volt mindig: s eszmékben gazdag szel-leme, eredetiséggel és vallásos mélységgel párosulva, dolgozatait még olvasmányokul is érdekesekké és tanulságosakká teszi. Munkái megjelenését Szász Károly dunamelléki püspök, a pesti és kolozsvári egyházi lapokban „örömhírek” nevezi az egész pro-tesztáns egyháza s az egyházi irodalomnak nézve. — Egyelőre négy kötetre van megújítva az előfizetés; a kötetek 15—16 ívre fognak terjedni s az előfizetési ár kötetenkint 1 ftr 50 kr. az első kötetre április 30-ig küldendő be az előfizetés, Dobos László ref. lelkészhez Szalk-Szent-Mártonba (posta-hely).

Alaktan, elemi latin nyelvtan, a gymnáziumok első osztálya számára, szerkesztette Békési Gyula tanfelügyelő. Harmadik javított kiadás, mely ifj. Csáthy Károly debreczeni könyvtárnál jelent meg, s ára 1 ftr 20 kr.

Legcselező sokszorozó táblázatot állított össze Bernardi István, a m. k. államvasutak hivatalnok. A sokszorozás az 1—100 szám minden sok-sorozási változatát feltünteteti és megkönnyíti azok dolgát, kiknek számokkal kell foglalkozni. A falra függeszthető táblázat ára 30 kr. s a szerzőnél Loson-czon rendelhető meg.

Folyóiratok. A „Nemzetgazdasági Szemle” már-cziusi füzetében négy nagyobb dolgozat van. Pólya Jakab „A mezőgazdasági válság” ezim alatt azt fej-tegeti, hogy az amerikai verseny mily hatással volt az európai államok gabna-piacára s ezzel együtt a gazdasági viszonyokra. Adatokat hoz föl arra nézve, hogy hazánkban nincs alapja a túltermelés vádjának. Az utolsó évtized alatt négy évben behozatala szorultunk s csak hat évben gondolhatunk kivételre. A másik ezikk az amerikai bevándorlás ügyével fog-lalkozik Liégeard után. Az 1880-iki népszámlálás

adatai szerint, az Egyesült-államokban 6.679.943 olyan lakos volt, a ki Európában született. Magyarország 11,526 lélekkel járult a nagy számbhoz. 1820-ig az amerikai bevándorlók összes száma még 250,000 volt; 1881—83-ban pedig a bevándorlók évi átlaga még 639,020-ra emelkedett. Végre Kerpely Antal «A magyar vasygrák» állapotáról s működéséről mond el tanulságos dolgokat. Aztán az angol munkások helyzetének ismertetése s apróbb cikkeik következnek. — A «Nemzeti Névelés» februári számának közérdeklő és hasznos tartalmában a főbb cikkek: «A tanítóknak a testületi életben», Szarvas Gáborné. «A leányok testi neveléséről», (képekkel) Dr. Dimer Gusztávtól. «A fiú- és leányiskolai oktatás különbsége», Balog Ármintól. «A gyermekek-ről», Sebestyenné Stettina Ilonától, stb. — A «Keresztény Magvető»-nek, az unitáriusok kolozsvári folyóiratának ez évi első fizetése Albert János tordai unitárius lelkész egyházi beszédét és imáját közli, melyet 40 éves jubileuma alkalmából mondott el; Benczédi Gergely, gróf Kun Géza és Kovács Antal egyház-történelmi adatokat közölnek, Kovács János pedig Bixby Jakab amerikai tanárnak hazánkról írt cikkeit ismertetí stb.

A nemzeti múzeum folyóirata, a «Természetrajzi füzetek» (szerkeszti Herman Ottó) január-márciusi száma következő tudományos dolgozatokkal jelent meg: Dr. Simkovich Lajostól «Arad város és megyéje flórájának főbb vonásai»; dr. Staub Mórictól «Pinus palaeostrobilus Ettgh. a magyarhoni fosszilis flórában»; rajzzal; Schmidt Sándortól «Egy Málnás-völgyi kőzet ásványairól»; rajzzal; dr. Tömösváry Ödöntől «Myriopoda a Joanne Xantus in Asia orientali collecta»; rajzzal; dr. Madarász Gyulától «Ornithologiai közlemények a magyar nemzeti múzeum gyűjteményéből»; rajzzal. A füzet végén az egyes cikkek tartalma német nyelven is összegeve található, minthogy a vállalat a magyar tudósok működéséről a külföldnek is tájékoztatni akar nyújtani.

Zeneművek. A Rózsavölgyi és társa cég kiadásában megjelentek: «Mari keringője», énekhangra zongora-kísérettel szerzős Hegyi Aranka kasszony-nak ajánlá Bánfi Sándor, ára 1 ft; «Rebeka-csárdás» zongorára, Herczenberger Istvántól, ára 80 kr.

Az operaszínházban a hó 14-ikére van kitűzve Erkel új nagy operája «István király». Szövegét Dobsa tragédiája után Várady Antal írta. A czim-szeretep Ödny éneklí, a többi közreműködők: Reich Irma, Maleczky Endre, Saxelner Emma, Risley Lélia, Bignio, Gassi, Ney, Pauli. — Az operaszínházban *Wilné* asszony a mult hetén fejezte be vendég-szereplését «Hunyadi László»-val, *Turulla* Emma pedig azonnal folytatta február elején félbeszakadt szereplését.

A nemzeti színház a hó 7-iki estéje, mint Szilgigeti születésének évfordulója, e koszorús író emlékének volt szentelve.

Egyik legerőteljesebb drámai alkotását, a «Trónkereső»-t hozták színré, mely egyébiránt befejező része volt a történeti drámák sorozatának. Szép számu közönség gyűlt össze. Az előadásnak azonban véletlenül támadt hiányai voltak. Beresényi, kinek a nádor egyik legjobb szerepe, hirtelen megbetegedvén, Gyenes vállalta el a szerepet. Nagy Imre (Borics) a két utolsó felvonásban nagymérvű rekedtséggel küzdött, s ekkép csak a szerep első felében nyújtott teljes ereje szerinti előadást. Jászai Mari (Pred-szlava) művészlátása az előadásnak legkitűnőbb részeit alkotta meg. Felekyné, Szacsayné iránt szintén elismerő volt a közönség. A tömeges jelenetek, csoportok festőileg voltak rendezve.

Az «Arany ember» a bécsi «an der Wien» színházban is oly pénztári darab lett, mint nemzeti színházunknál. Minden este adják Bécsben, folyvást nagy közönség előtt.

A kolozsvári nemzeti színházát pályázat után Nagy Vincze szegedi színházgátnak adták ki szeptember első napjától 1886 május első napjáig.

Magyar színészest Sopronban. Sopron város közgyűlése hosszas vita után elhatározta, hogy a téli évszakra magyar színházának adja bérbe a színházat.

KÖZTÉJEZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia március 9-iki ülésén egyszerre két érdekes székfoglaló értekezést volt. Két levelező tag, b. Nyáry Jenő és Kovács Gyula foglalták el helyöket. Az ülésen Pulszky Ferenc elnököl.

B. Nyáry Jenő értekezése a régészet alapos ismeretével szolt Magyarország bronzkultúrájáról, a pilini híres leletekből mutatván ki, hogy hazánk földjén csakugyan laktak oly népek, melyek bronz tárgyakat készítettek, a mit eddig a külföldiek kétségbevittek, s azt állították, hogy az itt fölmerülő bronztárgyakat más kultúráktól hozták ide. A pilini ásatások nemcsak nagy számu bronz tárgyakat

hoztak napvilágra, hanem feldolgozatlan bronz és bronz-öntő készülék is maradt ezek mellett ránk, s a telep fölászása a broncek embereiről is sok tájékoztatást örzött meg. B. Nyáry értekezése részletesen ismertetette a pilini leleteket, melyek fontosságát eddig is jól tudták régészeink, de Nyáry méltatja azokat legtüzetesebben. Az elnököl Pulszky Ferenc (ki tudvalevőleg nem régebben nagyobb munkát adott ki Magyarországon bronz korszakáról) meg is jegyezte, hogy e tanulmány a külföld tudásai előtt is bizonyára figyelmet fog kelteni.

Kovács Gyula fiatal jogtudósunk a magyar kanonjog történetéből mutatott be egy részletet székfoglalóján, egyszersmind megismertetvén egy régi magyar jogi írt, Szilágyi Márton, kinek egy 1690-ben megjelent latin művét és annak a házasságra vonatkozó önálló nézetét meleg méltatással fejtegette. Az értekezés címe: «Szilágyi (Sylvanus) Márton tanítása az eljegyzésről 1690-ben». Szilágyi, Márton munkáját (Triga divortialis) megírta, a debreceni főiskola rektora volt. Munkáját oly czébből írta, hogy a protestánsoknál elharapozott házassági válásokkal «megregulázza». A munka figyelemmel foglaltatik az a rész, mely az eljegyzésről szól. Az értekező kimutatta, hogy Szilágyi-nál eljegyzés alatt mindenkor házasságkötést kell érteni. A régi eljegyzési fogalomra nézve idézte többek közt Tinódy Sebestyént is. Istvánffy Pál «Volter és Griseldis»-éből a következő helyet idézte:

Atyád is akarja, légy az én jegyesem, Ez napságtól fogva asszonyfeleségem.

A «Szilágyi és Hajmási» népbáladából pedig ezt:

Mert van nekem otthon jegyesem, gyűrűsöm Hüttel elkötötték hűtes feleségem.

Végül *Ortlay* Tivadar értekezett röviden a hazai és észak-európai óskori kőszobrokról, összehasonlítván a dániai, skandináviai múzeumokban őrzött kőkorszaki tárgyakat a nálunk találtakal. A kultúra mind a két helyen önállóság fejlődött, de úgy látszik, hogy a Közép-Duna vidékeinek kőkultúrája régiebb, mint az észak-európai.

A Petőfi társaság a hó 9-ikén nagy közönség előtt tartotta meg havi ülését.

Szana Tamás «Balassa Bálint-szerelme» című irodalomtörténeti tanulmányt olvasott föl. A fiatal költő első vagy talán egyetlen igazi szerelmének tárgya Losonczy Anna, Losonczy István leánya volt, kit 1579-ben már Ungnád Kristóf neje gyanánt mutat be Bornemisza Péter egyik könyvének ajánlata. Hogyan keletkezett viszonyuk s miként erősödött az Balassa keblében szilaj lángolással, hitebb történelmi adatok hiányában nehéz megállapítani. Balassa szerelméről csakis mélyen borongó szerelmi dalai nyujtanak tájékoztatást s a fölolvás ezekből vett szemelvényekkel színezte ki a költő szerelmének rajzát a viszony bensőségétől a szakadásig. Balassa kedvese elvesztése miatt érzett bánatában katonának áll be. De visszatérve a harctérre, lantját újra megszólaltatja az Anna nevére szerzett ének ismét csak arról tanusodik, hogy a régi szerelme még mindig kiolt-hatatlanul ég szívében. Midőn azonban hírt veszi Anna férjhezmenetelének, végre is átlátja epekedéseinek hasznát voltát s az özvegy gerlice rászájnia magát a Dobó Krisztinával való házasságra. Tudvalevőleg ez a frigy sem volt a legboldogabb. — Az érdemes tanulmány érdekföldes halgatta a közönség. Ezután *Szabó* Endre olvasta fel «Eletbölcsesség» című költeményét. Majd *Komcsay* József adta elő két vendégnek: *Radó* Antalnak «Sisiphus» és *Palágyi* Lajosnak «A néphez» című költeményeit. Végül P. *Szatmáry* Károly olvasta fel «A helyben-hagyott ember» című érdekes történeti elbeszélését, melyeket a hallgatóság tetszéssel fogadott.

A képzőművészeti társulat közgyűlése a hó 8-án délelőtt a tagok nagy érdeklődése mellett folyt le, de csodás közgyűlés volt, meglepéssel véteztvén tudomásul a választmány jelentése, melynek főbb adatait már közöltük. Az az indítvány pedig, hogy a folyó évben 10,000 ft helyett 14,000 ft fordítások művásárlásokra, a közgyűlés előtt visszavonatt. Felszólalás nélkül szavazták meg a költségvetést is, s egyhangulag megválasztották a társulat tiszteleti tagján *Lots* Károly kitűnő művészünket.

A gyűlés főtárgya *Ipolyi* Arnold elnöki megnyitója volt, ki most is széleskörű szemlét tartott a lefolyt év művészi eseményei fölött, s minden mozzanatot kiemelt, hűvel buzdítva arra is, hogy a hazai művészek alkotásaikban nemzeti jellegre törekedjenek. Az elmúlt évben a hazai műtermelés kielégítő volt, de a magyar műírás hanyatlott. Alig egy-két műben jelentkezt. A magyar történeti festészet gényusa pedig éppen gyászolt. A mult évben már ki sem lehetett adni a történeti képre tüzőt pályadíjat. Kifejtette, mily nagy horderejű ránk nézve az, hogy művésztünk magyar nemzeties irányt öltsön. Ha a művelt népek szellemvilágában érvényt akarunk szerezeni nemzetiségünknek, akkor a művészettel is úgy kell tennünk mint irodalmunkkal, mely idegen forrásokból táplálkozva is magyarrá vált. Más boldogabb népek, melyek dazsódzó föl-

leges erővel rendelkeznek a nemzeti létüket otthon biztosították, megengedhetik maguknak a kozmopolitizmus luxusát; művészetben, irodalomban s tudományban egyaránt szolgálhatnak néha idegen isteneknek is. Mi sokkal nehezebb helyzetben vagyunk. Minden erőnk meg kell feszítenünk, minden alkalmat és helyet föl kell használnunk, hogy nemzeti individualitásunknak nemcsak külsőségeiben és szóban, de ténylegben, a komoly munkában úgy, mint mulatságban és örömben is legbensőbb kifejezését adhassunk. Felszólalt a mellett is, hogy a művásárlásokra nagyobb összegeket fordítsunk évenként a társulat, s inkább az ügykezelés költségeiben takarékosodjék. A társulatnak már több mint félmillió ft vagyon s háza után csupán 78,000 ft adóssága van. E teher törlesztésére évenként 8400 ft kell, az egy-let hazai pedig 16,000 ft föl jövedelmet hajtának. Tagdíjakból évenként közel huszezer ft gyűl be s a társulat összes évi bevétele mintegy negyvenezer ft.

Ipolyinak a társulat ügykezelése és költség-voltára vonatkozó nyilatkozata következtében a választmány a hó 12-én ülést tartott, melyen Keleti Gusztáv indítványára elhatározták, hogy mind az igazgatóság, mind a választmány tiltakozást fog közzétenni. Az ülés alatt érkezett Ipolyi püspök levele, melyben tudatja, hogy az elnökségről lemond.

Magyar képzőművészek egylete van alakul-ban Budapest. Festőművészek, szobrászok és építészek szükségesnek tartják ezt a képzőművészeti társulat mellett is, oly czébből, hogy a művészi állás tekintélyét emeljék, egymás közt élénkebben szellemi közlekedést hozzanak létre s egyáltalán a magyar képzőművészet érdekeit előmozdítsák. Már tartottak gyűlést, melyen bizottságot választottak az előmonkálatok megejtése végett. A bizottság elnöke Vastagh György, jegyzője Roskovics Ignác s legközelebb elkészítik az alapszabályokat, meg pedig oly irányban, hogy az új egylet a képzőművészeti társulatnak nem lesz versenytársa, sem pedig annak hatáskörébe nem avatkozik.

Az erdélyi magyar közművelődési egylet kolozsvári alakuló közgyűlése március 15-ikéről április 12-ikére halasztott el. Az egylet iránt mindenfelől nagy érdeklődés nyilvánul.

A hazai tanítók árva-háza javára eddig 30,473 forint 52 kr. van gyűjtött, részint készpénzben, részint ajánlatokban. Több tanító-testület háromezer-forintos alapítvány létesítésén buzog, hogy ezzel egy árva-ház növekedni ajánlásra szerezzen jogot. Legszebb siker a fahermegyei tanítók fáradozását koronázza. Már a második alapítványra is van ótszáz forintjuk. Gyűjtések folynak még a máramarosi, ung-, brassó- és alamegyei tanítótestületek körében is.

Elhagyott gyermekek védegylete van alakul-ban Budapest; működése az «angyalcsinálás» megállítására irányul. A mozgalom élén Teleki Géza gróf s Ivánka Imre országgyűlési képviselő áll, kik a főváros nemesszövületi hölgyeinek és polgáraihoz meleg hangon felhívást intéztek. «Az elhagyott gyermekek védegylete»-nek tagja lehet minden nő vagy férfi, a ki évenként legalább 2 ft-tal járul az egyesület czéljaihoz, vagy arra vállalkozik, hogy legalább egy gyermekre felügyeljen s végül a férfi, a ki valamely elhagyott gyermek felett törvényes gyámságot vállal.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Az egyetem 250 éves jubileuma. A budapesti tudomány-egyetem ez évben éri meg fenállásának harmadfélszázados évfordulóját. Első alapját Pázmány Péter bimbokn vetette meg 1635-ben. Az egyetemi tanács elhatározta, hogy megüli a jubileumot.

Dr. Wagner János jubileuma. Az orvosi tudomány egyik jelesének, a budapesti egyetem kitűnő tanárának orvosi jubileumát ünnepelték meg a hó 8-án tanártársai, tanítványai s mindazok, kik e tudós férfiú jótéteményeiben részesültek.

A tisztelgők között első volt az érdemes tanár tanítványainak küldöttsége. Az ifjúság nevében Lenhossék Mihály szolt az ünnepelhez s az alkalommal az ifjúság által készítettet olajfestményű arc-képet leplezték le, mely Stelka Gyula, a festészeti mesteriskola növendékének műve. Az őz tudós a könnyekig meghatva felett a tisztelgőknek. Déli 12 órakor *Balogh* Kálmán egyetemi dékán, dr. *Kézsmárczy* Tivadar és dr. *Flósz* Pál vezetése alatt három küldöttség tiszteleg, a tanári testület, az orvos-egylet, mint volt tanítványai és jelenlegi, valamint volt asszisztensei nevében. Ez utóbbiak díszes albumot nyujtottak át, mintegy 40 arczképpel. Volt tanítványai pedig rendkívüli díszszel kiállított íratot számos aláírással. Megjelent ezenkívül az ünnepelt üdvözlésére a *kolozsvári* egyetem képviselőitén dr. *Högyes* Endre tanár is, szerencsétlenségétől tol-mácsolván a kolozsvári egyetem tanári karának. Az orvostan hallgatók segélyegylete szintén díszesen

kiállított íratban üdvözlöte. Az ünnepelt nagy hírenek és érdemeinek hódolt a bécsi orvosi egyetem tanári kara is, midőn diszoklevelet küldte el neki. Üdvözlő íratokat küldtek ezenkívül a bécsi és pozsonyi orvosegyletek s a berlini, jeni és düsseldorfi egyetemekről, valamint számos hazai orvosgyulettől érkezett üdvözlő surony.

MI UJSÁG?

A trónörökös-pár utazása. A trónörökös-pár déli utazásán nagy kevés hír érkezik, s csak rövid távirati tudósítások emlékeznek meg a szíves fogadtatásáról, melyben a fejedelmi vendégek rész-szűnek. Kis-Azsiában Bejruthot és Damaskust tekintették meg, s innen térnek Görögországba, hol a görög király fogadja őket. Visszajövet Montenegrót is meglátogatják. Aztán Fiumében kötnek ki, hol ünnepélyes fogadtatásra készülnek.

Az országos kiállítás területén minden nap katonai zenekar fog játszani. Az iparcsmokban föl-állított zongorán is naponként hangversenyeket tartanak. Lesznek felolvasások és ismertetések is. *Magyar szini előadásokra* szintén gondolnak, habár egy kissé elkésve. A kiállítás területén ugyanis nem engedték meg a színházat, pedig már építették is. Csak most tűnt föl aztán a visszásság, hogy a magyar országos kiállítás alatt a városigyetben csakis német szini előadások lesznek. Alkudozásokat kezdtek tehát a városigyeti német szinkör igazgatójával, nem volna-e hajlandó a szinkört minden második napra bérbe adni. Feld igazgató természetesen hajlandó, ha kellőleg kárpótolták, előadásokint 600 ft-tal, a mi összesen 36,000 ft. Ily összegből külön szinkört lehetett volna állítani. Evva Lajost a népszínház igazgatóját és Feleki Miklóst, a budai színházak igazgatóját fel-szólították, hogy tegyenek ajánlatot, mennyit hajlandók átvállalni a 36,000 ftból.

Március 15-ikét az egyetemi ifjúság most is megüli. Az ünnepély az egyetem előtti téren kezdődik, hol Kroob Géza joghallgató elszavalja Ábrányi Emil alkalmi költeményét, legifjabb Szász Károly beszédet tart, Takács Ádám joghallgató pedig Petőfi «Talpra magyár» költeményét szavalja. Aztán a Petőfi-szoborhoz vonulnak, hol Rakovszky Géza tart alkalmi beszédet. A vidéken is sok helyen készülnek a nevezetes nap megünneplésére.

Vetter tábornok síremléke. A Vetter honvéd-tábornok sírja föl állítandó díszes emlélk elkészült. Vashól öntött hatalmas oroszlan ez, melyet, mielőtt a vitéz tábornok örök nyughelyét jelölne, az országos kiállításon is bemutatnak.

A Kisfaludy-szobor Győzött. A görögk Kisfaludy Károlynak, Győrmege szülöttjének, emlékszobrot akarnak állítani. E végből bizottság alakult, mely gr. Laszberg Rezső megyei alispán elnökelete alatt megkezdte működését. A teendőket három osztályra bízva. Az egyik osztály Lacza Ferenc elnökelete alatt a gyűjtésekkel foglalkozik, a másik gróf Laszberg elnökelete alatt a műszaki teendőket teljesíti és a harmadik dr. Kautz Gusztáv elnökelete alatt az irodalmi teendőkkel és az ünnepélyek rendezésével bízott meg. Az adakozásra való felszólítást Kisfaludy Árpád győri tanár szerkesztette, s többi közt ezeket mondja: «Nemzeti nagylétünk új ezerbe néző reményei — Isten után — csak a jelesseink szerette érdemeiben köthetnek gyökereket: hadd álljon tehát a haza szent földjén minél több nyilvános bizonyossága annak, hogy ez a nemzet méltó örököse az érdemeknek, melyeknek remélni meri jutalmát.»

Egy francia író a magyarokról. *Claretie* magyar tárgyú színműve «Zilah herceg története» melyet regényéből alakított drámává, nagy természetben részesül Párisban. A szerző az alkalommal a «Gaulois» szerkesztőjéhez hosszabb levelet írt, melyből a következők részeit bennünket is érdekelhet:

«E regényt azért írtam, hogy ismét ott találjam magam Magyarországon, melynek tájai ott lebegnek szemem előtt, mint egy tünni nem akaró vízió és a melynek szeretem zenéjét, bátorságát, lelkét. Meséltem, hogy emlékeztem. A magyar — kard, ló és dal, ez a magyar ember, mondta valaki — kiválóan lovagias típus; költő és hívó marad még politikájában és irodalmában is. A hazában és régi becsületében való hit mentette meg a magyart, a ki, habár 1849-ben Oroszország és Ausztria egyesült seregei legyőzték, visszahódította függetlenségét és most a birodalomban külön nemzetet képez. Élő példája annak, hogy mire képes egy nép lelkesedése.

«Szerelmemért feláldozom életemet. Szabadságért feláldozom szerelmemet!», mondá Petőfi Sándor, a ki csakugyan a harctérben esett el. A magyar szereti Franciaországot és mi ezért szeretjük őt. Szenvetelt úgy, mint mi és megszámta szenvéseinket. Egy napon, a Páris környékén vívott harcok egyikében, az ostrom alatt nagy csodálkozásunkra a francia egyenruhás holttestek közt találunk egy fiatal embert, és ennek szívében több névjegyet, ilyen szöveggel: X. hadnagy az X. magyar huszárezredben. Csakugyan magyar ember volt, ki alnáv alatt belépett egyik ezredünkbe és — noha otthon tiszt volt — hozzánk jött, hogy mint közember meghaljon értünk a verrieresi erdőben. Könyvemnek ez a jellege, regényes, ha úgy tetszik, de vitéz. Marsának, a cigányónak alakját láttam Budapest utcáin. A regény előszavában nem neveztem meg a nemes hölgyet, a ki ezen erőlyes és mégis gyöngéd jellem eszméjét nekem sugalmazta. A hölgyre, Magyarországra, a Dunára, Attila földjének végtelen rónára gondolva írtam meg «Zilah herceg»-et egy kis maisons-laffitei nyárilakban és természetesen az előttem levő tájakat írtam le. Időközönként Zichy, a magyar festő becses adatakat szolgáltatott hazájáról, Görgey katonáiról és Veressagen az orosz mester, eljött hozzám dán vizsláival, himalayai ebeivel és beszélt nekem a török-orosz háborúról, melyet oly szépen lefestett és mutatta nekem ragyogó moszkvai és indiai képeket.»

Jules Verne magyar tárgyú regénye. *Jules Verne* «Mathias Sándor» című regényt ír. Ugy látszik a francia regényírók újabbán kiváló előszere-ttel foglalkoznak magyar tárgyakkal és a közönség is szívesen vesz azokat.

Jules Verne új regénye tárgyában levelet intézett Claretiehez, a «Prince Zilah» írójához, melyben elmondja, hogy már három hónapja dolgozik a «Mathias Sándor» című három köteles regényen. A regény hőse a magyar összeesküvés élén áll és az osztrákok ellen hazája szabadságáért küzd. A különböző Zilah herceg között az, hogy míg ez oly akciózt kezd, melyben a szívesvendéliei forog-nak szóban, addig Mathias Sándor sok kalandba bonyolódik, melyek a Földközi-tenger körül fejlődnek. Verne kifejezi azt a reményét, hogy azért senki se fogja plagiatornak mondani, mivel Mathias Sándor nyomon követi Zilah herceget. — *Claretie* válaszlolt Verneket erre a levelére; válaszában azt mondja: nem pretendálja, hogy ő fedezte fel Magyarországot, a Földközi tengert pedig, melyet Verne készült meghódítani, az öreg Dumas fedezte fel. Megnyugtítja Vernt, hogy senki se fogja plagiummal valólni korunk leggazdagabb, legbambulusabb képzelt hőseit.

Turolla Emma kitüntetés. Operánk kitűnő vendégét ő felsége kamarai énekesnő czimmet tüntette ki. Ez első ilyenmű kitüntetés nálunk, s a hivatalos lap következőleg közli:

Ó császári és apostoli királyi kisére, f. évi február hó 24-én kelt legfelső elhatározásával, Turolla Emma magyar királyi operaházi énekesnőnek a császári és királyi kamarai énekesnő czimet méltóztatt legkegyelmesebben adományozni.

Paprika nevű csillag. A Jupiter, Saturnus, Neptun, és a többi 6-klasszikus istenek és istennők nevére keresztelt nagy és apró bolygók nem kevésbé fognak csodálkozni, ha megtudják, hogy egy újabban felfedezett társukat a legmagyarabb fűszer után keresztelték el, Paprikának. Az eset az, hogy Palisa bécsi csillagász, a híres bolygó felfedező, a legújabb felfedezett bolygónak keresztapát keresett, a csillag elkeresztelési jogát 1250 ft-unkra szavazta, az összeget tudományos czélra szánván. Schlesinger Róbert első magyar paprika raktára erre kijelentette, hogy kész az összeget hifizetni, ha az új bolygó az üzlet czikke után «Schlesinger-Paprika» nevet kap. Ha ajánlata elfogadtatik, az égen is lesz Paprika, mely Schlesinger Róbert üzletét fogja hirdetni a földieknek.

Előfizetési fölhívás

«A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok» 1885. április—szeptemberi folyamára.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése március hó végével lejárt, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megújítására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

Negyedévre (április—június).

A Vasárnapi Ujság	2 ft — kr.
A Vasárnapi Ujság s „Világkrónikával” együtt	2 • 50 •
A Vasárnapi Ujság s Politikai Ujdonságok	3 • •
A Vasárnapi Ujság s Politikai Ujdonságok s „Világkrónikával” együtt	3 • 50 •

Félévre (április—szeptember)

A Vasárnapi Ujság	4 ft — kr.
A Vasárnapi Ujság s „Világkrónikával” együtt	5 • •
A Vasárnapi Ujság s Politikai Ujdonságok	6 • •
A Vasárnapi Ujság s Politikai Ujdonságok s „Világkrónikával” együtt	7 • •

«Politikai Ujdonságok» újabban «Magyar Gazda» czim alatt két-hetenként megjelenő gazdasági képes lappal van bővítve.

A «Világkrónika» a «Vasárnapi Ujság» előfizetői félévre 1 ft., negyedévre 50 kr. pótdíj beklüldése mellett meg folyvást megrendelhetik.

A «Világkrónika», mióta bővített terjedelemben jelen meg, eddigi közleményei mellett állandóan nagyobb elbeszélések és regényeket is nyujt olvasóinak. — A Világkrónika ezen felül, mint hetilapjaink közleményeinek ki-egészítője, a hazai és külföldi átalánosabb érdeklő eseményeket, az azokban kiválóan szereplő személyiségeket népszerű nyelven írt magyarázatokkal kísért képekben mutatja be; közöl tájékoztató cikkeket, utirajzokat, nép- és tájismertetéseket, szemléltető jelentéseket, a hazai és külföldi közérdeklő mozzanatokról, találmányokról, fölfedezésekről, úgy szintén mulatókat apróbb közleményeket, s közhasznu tudnivalókat, stb.

T. előfizetőinket fölkérjük, hogy szíveskedjenek az előfizetés megújításánál, vagy a «Világkrónika» megrendelésénél *crimzalagjukból* egy példányt a posta-utalványra ragasztva beküldeni, s minden reklamációt és egyéb a szétküldésre vonatkozó közleményeket a kiadó-hivatalhoz küldeni.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz.)

A «Jogtudományi Közlöny» március 13-iki (11-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

Közjogi irodalmunk. Sgr.-tól. — A szabadsalmi jog szabályozásának alapelvei. Dr. *Dell Adami Rezső* budapesti ügyvéd. — A magyar örökös törvényrendeztetés érdemtelensége és kitagadása esetéről. Dr. *Vasdenyey Géza* aljársbírtól. — Törvénykezési szemja: Az anyakönyvek. *Miklós József* kir. közjegyzői helyettes. — A végrehajtási törvény 136. §-ához. *Serly Antal* budapesti kir. aljársbírtól. — Különfélék.

MELLEKLET: Curiai Határozatok. — Rendkívüli melléklet: A telekényvi törvényjavaslat ministeri indokolása.

—x— **Unger F. W. fia** rövid-, szövegt és fehérnemű árú üzlete Budapestben, Deakutca 7. nagy ünnepélyre készül; e napokban fogja ugyanis ezen, még 1835-ben szilárd alapon szervezett cég fenállásának 50-ik évfordulóját megülni. Természetes, hogy ilyen, a kereskedő világban fölötté ritkán előforduló örvendetes eseményt egy a hazai, mint a külföldi első rendű czégek előtt, valamint a vevőkörökben is a jól megérdemelt bizalmat meg növelni fogja.

HALÁLOZÁSOK.

BÁTORI SULCZ BODOG, a szabadságharcz e nagy emlékü vitéz tábornoka elhunyt a hó 9-én Kővesden, hol az agy katona szerény csendben élt, s honnan holttestét Esztergomba szállították, és a lakosság nagy részvétele mellett a hó 11-én a honvéd-temetőben helyezték el örök nyugalomra. A koszorúkkal és virágokkal borított díszes ruvattal a Hamar-féle kápolnában volt felállítva. Ide zárandóktól ki az egész város; az egyesületek kivétel nélkül gyász-balogokkal jelentek meg. Palkovits Károly és Rényi Rezső ügyvéd, volt honvédek, tartottak nagyhatású beszédet. A szabadságharcz s jelesének életrajzát és arczképét lapunk mult évi folyamának első száma közölte az agy honvéd nyolcezeradiak születésnapja alkalmából. Sulcz, kinek a «Bátori» nevet honvédek adták, 1804. jan. 14-én született Körömcsházyán. Atya magyar érzületű mérnökári örnagy volt, anyja Benkő Jozefa erdélyi magyar hölgy. A tábornok 1823. január havában állt be katonának, s 1847-ig katonáskodott, ekkor fülbaja miatt nyugalmazták, de mikor Milánóban 1848 márciusban kiűzték a forradalom, Sulcz mint önkéntes ismét szabadba lépett, bebizonyítandó, hogy fülbaja dacára is képes hivatásának megfelelni. Egy előcsapat vezényletét bízták rá, és Sulcz megmutatta, hogy vitéz katona. A szabadságharczban mint önálló parancsnok Szikszónál, Kassánál, Bodrog-Keresztúrnál működött, harcztól Kápolnánál, Mező-Kővesdnél, Szolnokonál, Tápó-Bicskénél, Isaszegnél, Vácznál, Nagy-Sarlónál, Komáromnál, Budánál, a vágmelléki hadműveleteknél s ismét Komáromban 1849. július végén és augusztus elején. A kormány egy hadvezérei és egy harmadosztályú érdemjellel díszítette fel. A szabadságharcz leveretése s a komáromi vár kapitáléziója után a minden vagyon nélkül való Sulcz ép oly szegényen tért vissza, mint

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Elhunytak a legközelebbi napokban még: VIDOVIH FERENCZ, Szabolcsmegye törvényhatósági tagja, a bogdányi járás volt országgyűlési képviselője, a kisvárdai járás volt szolgabírája, thassai földbírtokos, 57 éves korában, Thasson. — KALARA JÓZSEF, a podolini kegyes tanítórendi társház tagja, házfőnök, gimnáziumi tanító, tanári működése 29-ik évében, 51 éves korában, Podolinban. — ANDRÁSI ROMÁN, a ferenczrendiek szamosújvári társházának főnök-helyettese. — LÁSZLÓ CZIRPÁN, kath. lelkész, ki a szabadságharc küzdőelmeiben is részt vett, Gavosdián. — VÉGH DÁNIEL, kollegiumi tanár, Eperjesen. — SZABÓ LAJOS, lévai ref. lelkész, 40 éves korában. — DÖRNYI MIHÁLY, Tolnamegye volt törvényszéki bírja, 68 éves korában, Szegeződon. — GRIMM REZSŐ, festész és fővárosi rajztanár, kinek pályája azonban már halála előtt jóval véget ér. mert elméje elhomályosodott, s az országos tébolydában fejezte be életét. — SZELÉNTI GUSZTÁV, Koburg hercegi udvari tanácsos, és Fülöp herceg központi irodájának igazgatója, 67 éves korában, Budapesten; ugyanitt BEKESZT MAYER, a szabadságharcban tüzérhadnagy, 62 éves korában. — SZALAY ANTAL, ügyvéd, volt honvédtör. Pestmegyei solti járásának tizenhét évig szolgabírája, 66 éves korában, Fegyverházán. — JENNY ANTAL, nyug. sótnőnk, volt honvédkapitány, a hasonló nevű budapesti kir. aljárásbíró, 66 éves korában. — DR. DÉGHY ANTAL, nyug. jogakadémiai tanár, 77 éves korában, Pozsonyban. — POLLÁK JÁNOS, Vác város bizottságának veterán tagja, 87 éves korában. — MÉSZÁROS SÁNDOR, marosombati ügyvéd, 52 éves korában. — KORDA ISTVÁN, 1848-49-ben a nemzetőrök kapitánya, s a szent-tamási érem tulajdonosa, törvényszéki irodaigazgató, 60 éves korában, Szegeződon; ugyanott RUPP FERENCZ, városi számtiszt, Ruzsotól. — RÖDGER ALAJOS, az aradi Széchenyi gymnasium pénztárnoka, 67 éves korában. — HORVÁTH BELA, 16-ik huszárezredbeli főhadnagy s a kishörvát sírkertben temették el. — PASZTÉLYI VIKTOR, Pasztélyi János kuriai bíró 17 éves fia, Budapesten. — SCHWIMMER ALADÁR, dr. Schwimmer Ernő egyetemi tanár 17 éves egyetlen fia, ki Meranban hunyt el, hová üdülést keresni vitték, s honnan holttestét haza szállították Budapetre. — LÖRINCZY FERENCZ, ügyvédjelölt, tisztelbeli szolgabíró-ség, 27 éves korában, Rimasombanban. — LIGETI EDE, dr. Ligeti József egyetlen fia, 20 éves korában, Szekesfehérvárt. — FARKAS GYULA, okleveles gazdász, Farkas Zeigmond nyug. uradalmi tisztartó egyetlen fia, Békés-Gyulán. — SLAVKAY ZOLTÁN, postatiszt, 21 éves korában, Debreczenben. — BECSÁGYI MIKSA, fővárosi ügyvéd, volt honvédszászados. — MAKAY BELA, ügyvéd, Nagy-Bányán. — ID. LUDWIG JÁNOS, a főváros egyik kiváló polgára, 73 éves korában s halálát nagy rokonság gyászolja. — MÁLY FERENCZ, buziási bírtokos, volt honvédtör. 60 éves korában, Buzián. — DINDÁR JÓZSEF, nyug. aranyosszéki főtiszt, római szent birodalmi lovag, 80 éves korában, Kolozsvárt. — KUNST FERENCZ, nyug. kapitány, ki a Napoleon elleni hadjáratokban szolgált, s mint megsebesített 1819-ben nyugalmazták, Gálgócon, 93 éves korában.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Elhunytak a legközelebbi napokban még: VIDOVIH FERENCZ, Szabolcsmegye törvényhatósági tagja, a bogdányi járás volt országgyűlési képviselője, a kisvárdai járás volt szolgabírája, thassai földbírtokos, 57 éves korában, Thasson. — KALARA JÓZSEF, a podolini kegyes tanítórendi társház tagja, házfőnök, gimnáziumi tanító, tanári működése 29-ik évében, 51 éves korában, Podolinban. — ANDRÁSI ROMÁN, a ferenczrendiek szamosújvári társházának főnök-helyettese. — LÁSZLÓ CZIRPÁN, kath. lelkész, ki a szabadságharc küzdőelmeiben is részt vett, Gavosdián. — VÉGH DÁNIEL, kollegiumi tanár, Eperjesen. — SZABÓ LAJOS, lévai ref. lelkész, 40 éves korában. — DÖRNYI MIHÁLY, Tolnamegye volt törvényszéki bírja, 68 éves korában, Szegeződon. — GRIMM REZSŐ, festész és fővárosi rajztanár, kinek pályája azonban már halála előtt jóval véget ér. mert elméje elhomályosodott, s az országos tébolydában fejezte be életét. — SZELÉNTI GUSZTÁV, Koburg hercegi udvari tanácsos, és Fülöp herceg központi irodájának igazgatója, 67 éves korában, Budapesten; ugyanitt BEKESZT MAYER, a szabadságharcban tüzérhadnagy, 62 éves korában. — SZALAY ANTAL, ügyvéd, volt honvédtör. Pestmegyei solti járásának tizenhét évig szolgabírája, 66 éves korában, Fegyverházán. — JENNY ANTAL, nyug. sótnőnk, volt honvédkapitány, a hasonló nevű budapesti kir. aljárásbíró, 66 éves korában. — DR. DÉGHY ANTAL, nyug. jogakadémiai tanár, 77 éves korában, Pozsonyban. — POLLÁK JÁNOS, Vác város bizottságának veterán tagja, 87 éves korában. — MÉSZÁROS SÁNDOR, marosombati ügyvéd, 52 éves korában. — KORDA ISTVÁN, 1848-49-ben a nemzetőrök kapitánya, s a szent-tamási érem tulajdonosa, törvényszéki irodaigazgató, 60 éves korában, Szegeződon; ugyanott RUPP FERENCZ, városi számtiszt, Ruzsotól. — RÖDGER ALAJOS, az aradi Széchenyi gymnasium pénztárnoka, 67 éves korában. — HORVÁTH BELA, 16-ik huszárezredbeli főhadnagy s a kishörvát sírkertben temették el. — PASZTÉLYI VIKTOR, Pasztélyi János kuriai bíró 17 éves fia, Budapesten. — SCHWIMMER ALADÁR, dr. Schwimmer Ernő egyetemi tanár 17 éves egyetlen fia, ki Meranban hunyt el, hová üdülést keresni vitték, s honnan holttestét haza szállították Budapetre. — LÖRINCZY FERENCZ, ügyvédjelölt, tisztelbeli szolgabíró-ség, 27 éves korában, Rimasombanban. — LIGETI EDE, dr. Ligeti József egyetlen fia, 20 éves korában, Szekesfehérvárt. — FARKAS GYULA, okleveles gazdász, Farkas Zeigmond nyug. uradalmi tisztartó egyetlen fia, Békés-Gyulán. — SLAVKAY ZOLTÁN, postatiszt, 21 éves korában, Debreczenben. — BECSÁGYI MIKSA, fővárosi ügyvéd, volt honvédszászados. — MAKAY BELA, ügyvéd, Nagy-Bányán. — ID. LUDWIG JÁNOS, a főváros egyik kiváló polgára, 73 éves korában s halálát nagy rokonság gyászolja. — MÁLY FERENCZ, buziási bírtokos, volt honvédtör. 60 éves korában, Buzián. — DINDÁR JÓZSEF, nyug. aranyosszéki főtiszt, római szent birodalmi lovag, 80 éves korában, Kolozsvárt. — KUNST FERENCZ, nyug. kapitány, ki a Napoleon elleni hadjáratokban szolgált, s mint megsebesített 1819-ben nyugalmazták, Gálgócon, 93 éves korában.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

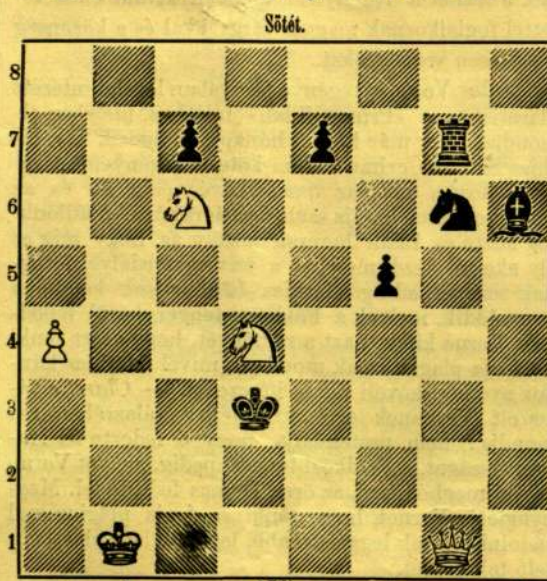
Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

Dr. SAY MÓR, a tud. akadémia levelező tagja, a budapesti vidéki tankörlet főigazgatója, a magyar tanügy egyik kiváló tagja, elhunyt e hó 11-én Budapesten, 55 éves korában. Az érdemes férfi a társaséletben is igen kedvelt volt, s halála mindenütt nagy részvétet keltett. Sokáig mint a budai főreáliskola igazgatója működött. Tanügyi kérdésekben, egy a tantervek értékelésén, mint a testületek felésem és az irodalomban, nagy nyomatékkal bírt szava, és nem is mulasztotta el hozzá szólni a kérdésekhez. Számos tankönyvet írt, melyek ma is több iskolában hivatalos tankönyvként használtak. A természet-tudományi társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja volt s tudományos munkálkodásáért az akadémia levelező tagjává választotta. Részt vett az 1848/49-iki szabadságharcban, melyet a honvédtüzérségnél küzdött végig. Több év óta volt a fővárosnak bizottsági tagja s minden fontosabb kérdésben és különösen tanügyi dolgokban főlösztalt. Ő főlösztalt még ízben is kitüntette: a királyi tanácsosi címet s a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

hogy szülőföldjéről, Olaszországról oly jeles férfival beszélgethet. — Gróf KORNIS KÁROLYNÉ szül. Markovics Jozefa, 39 éves korában, Nagy-Váradon. — Császár György szül. Ajtai Ágnes, 85 éves korában, Székely-Keresztúron. — ÖZV. LEGENT JÁNOSNÉ szül. Forster Juliánna, 73 éves korában, Kis-Komáromban. — KOZAK ZSIGMONDNÉ szül. Dancs Borbála, beregszászi törvényszéki bíró neje, 39 éves korában. — BOGYAY MÁTÉNNÉ szül. Bogay Irén, Zalamegye egyik legtekintélyesebb nagybirtokosának neje, Pusztá-Dörögdi. — KOSSY SÁNDORNÉ, fogorvosi tagosítási mérnök neje, Brassóban. — SZÖLLÖSY JÓZSEFNÉ szül. Verhovay Lujza, Verhovay Gyulának, a „Függetlenség” szerkesztőjének nővére, Sátoralja-Ujhelyen. — DR. SCHMIDT JÓZSEFNÉ szül. Bóza Erzsébet, Győrött. — ALACZ GYÖRGYNÉ szül. Rózsa Mária, Szegeződon; ugyanott TÖRZ MIHÁLYNÉ szül. Kocsis Viktória, városi nyugalmasított főpénztárnok neje, 51 éves korában. — BETHLEN POLIXENÁ grófnő, Kolozsvárt. — BOGDÁN VINCCZÉNÉ szül. Kutsuba Emilia, 36 éves korában, Nagy-Szent-Miklóson. — HÖRT ANTALNÉ szül. Blaszkovics Erzsébet, 22 éves korában, Budapesten. — TAKÁCS MÁRIA, Orsolya-apáca, 64 éves korában, Pozsonyban. — NEMETHY JÓZSEFNÉ szül. Antal Irma, ügyvéd neje, Pécsen. — LISSAUER EMILNÉ, Tornallyán. — BÖHM MÓRNÉ szül. Politzer Johanna, vásárhelyi orvos neje.

SAKKJÁTEK.

1321. számú feladvány. Fechter L.-tól.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1316. sz. feladvány megfejtése

Sargeant J.-tól.

Megejtés.

Világos.	Sötét.
1. Hg4—h2	g7—g6
2. Bf4—h2	af—af
3. Hh2—g3	F. t. sz.
4. Hg4—e5 matt.	

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. Andorfi S., Kovács J. — Az Erkel-szobrászati nevelő: Exner Kornél, Senki Ede. — Tarnocson: Németh Péter. A pesti sakk-kör.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

A menyasszony. Nagyon hosszadalmasan van elbeszélve, azért a kis point-ért a mi végén kikapott. A verselés meglehetősen, de az sem valami különös. — A prózá dolgozat, mivel kevésbé érdekes részleteket ad az elhunyt tudós életéből, kívánata szerint tettünk.

Bűnös leány. Már a cím — nagyon didaktikai; a tárgy, elkezdve minden nép balladáját, szászor ki volt dolgozva s nagyon bajos benne valami új vonást találni; itt sem sikerült; a kidolgozás különben nem volna rossz, ámbar itt-ott mesterkedés, — rímekben, fordulatokban — látszik rajta; soha az ismétlődés is. A másik (Merengés) jobban indul s elég csinosan megy végig, míg a végén az a „ezuppanás” meg a chablonoszerű — álmom és felébredés, egészen elrontja. A nélkli is be lehetett volna fejezni.

Messe tétem. Kezdetnek elég jó; de még sokat kell érnie. Nagyon közönséges, elhasznált hurokat peng, ámbar elég csinosan. Csak folytatás.

Gyógyeske. Nem csak rímek (parton — gondolat) de egész kidolgozása, mely ott strófinak nem tud mozdulni egy helyből; folyvást azt hajlja: alattat, almodni.

Bolydall. Hóvirágra. Csinosnak, de szerzőjüktől talán jobb is kikerült még.

Emlék. Sok erő van benne, — itt-ott nagyon is sok, majdnem a dagályba csap. Általában az egésznek hangja nem egyezik tartalmával; az: lyrusi s elegiai lágyabb hangulatot kívánna, a mibe csakugyan a végstrófa bele is olyad — de addig oly szenvedélyes, több mint ódai a hang, mintha szándékosan keresné a dagályt. Ezen azonban gyökeres átdolgozás s szelídítés által lehetne segíteni, a nélkli hogy a költemény egész mivoltából következtetné. Kísértse meg. Atyám sirjánál s a vele jött más kettő, jó

gyekezetre mutatnak, de a közölhetőség mértékét meg sem közelítik.

Szánakos. Ballada Dehogy ballada, egy igen gyöngén, hosszadalmasan elbeszélte rémtörténet; közölhetőségi szó sincs; nem segítse rajta semmi eszszolás.

Kritikán alul. Téli hang. Merengés (Ifjú voltam). Tavaszkor. — Egy fiatal leány halálára (Byron). Hajótört.

Tartalom.

Szöveg: A padisa kaftánja. Visszaemlékezés Mészáros Lázár. Teleki Sándortól. — A kenyér. Kétemény. Inczédi Lászlótól. — Utazás ismeretlen állomás felé. 1849. április 23-tól május 5-ig. 4. Hamersberg László. 5. Kiindulás Budáról. 6. Ismerkedő estély a gróf Brunszvik-féle kastélyban Martonvásáron. — A cremenai hegédi titka. — A Kongo-állam. — Egyveleg. — Az aradi vártnak szobra. — Március 15-ike. — Az Arlberg és Brenner-vaspályáról. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Halálhírek. — Sakjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Hetinaptár.

Képek: Mészáros Lázár. Teleki Sándor jerseyi fényképe után. — Tirol képek az Arlberg- és Brenner-vaspályákról: 1. Trient. 2. Arco a Garda-tó mellett. 3. Landeck, az arlbergi vasut mentén. 4. Wiesberg vára és a Trisanna-híd. 5. Az Arlberg alagút nyílása St. Antonnál. 6. Langen, az Arlberg-alagút nyugati nyílásánál. — Az afrikai Kongo-államból: 1. Főnök Ngugi Mpandaból. 2. Halászmárd. 3. Vizi kutya. 4. Cobus antilope. 5. Galléros varjak a parton Banana mellett. 6. Leopoldville kikötője. — Az aradi vártnak emlékszo. Huszár Adolf mintája után.

HETI NAPTÁR. Márczius hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita	
15 V	D Longin vt.	D Laetare	3 F 4 Kutróp	28 Anti. v.
16 H	Heribert pk.	Czirjek	4 Gerazim	29
17 K	Gertrud sz.	Gertrud	5 Konon	1 Niz. B.
18 S	Jer. Cyr. egy.	Anzelm	6 42 vt. Amór	2
19 C	József nevaty.	József	7 Vaz. és t. vt	3
20 P	Jóskhim hitv.	Hubert	8 Theofilak.	4
21 S	Benedek ap.	Bekény	9 Szeb. 40 vt.	5. H. Vaj.

Hölgyeink figyelmébe!

A negyed beálltával hölgyközönségünk figyelmébe ajánljuk megrendelés végett a

háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilap, a magyar gazdaszönyök orsz. egyetemes hivatalos közlönyét, mely már IV. évfolyamban van s nagy elterjedésnek örvend. Megjelenik minden vasárnap. **Munka után** című ingyenes szépirodalmi melléklettel.

Előfizetési árak: egész évre 6 frt., — félévre 3 frt., — negyedévre 1 frt 50 kr.

Előfizetések legzélszerűbben postautalvánnyal a **Magyar Háziasszony** kiadóhivatalába, Budapest, váci körút 20. sz. a. intézendők. E lapból levelező lapon való megkeresésre a kiadóhivatal ingyen és bérmentve küld mutatvány-számokat.

A vidéki szálloda- s fürdő-vendéglős urak különös figyelmébe ajánlom hirdményemet.

GÉCZY FERENCZ

első budapesti 2039

elő- és tisztított baromfi-, tojás- és vadász-árú csarnoka

Budapest, IV., Duna-utca 10. sz.

az „arany füzéshoz”

ajánl az evadur idei szép tisztított fiatal libát, ideai fiatal csirkét és fiatal poulardot, vadsertés, vadkacskák és egyéb sáson-vadak. — Főraktár Magyarország részére valódi tiriai és francia hízalt baromfi, u. m.: poulard és kappanok, conserekek. Ludzsir, naponta friss ludmáj, üzletben kapható legújanyosabb ár mellett. Tojás (friss) átlépett jótállás mellett. Vidéki megrendelések utánvétel mellett pontosan eszközöltenek.

Legjobb ajánlatra érdemes a híres

dr. Forti-féle sebtapasz.

Ezen, gyógyhatása folytán a legszélesebb körben jelesen ismert és sokszorosan kipróbált sebtapasz oszlató, érlelő hatása következtében, egyesülve fájdalomcsillapító tulajdonságával, meglepően gyors és gyökeres gyógyítást eredményez minden nemü bármiként keletkezett sebeknek, dagasztások, sérülések (zúzódásoknak), gyulladások és keményedéseknek. Nem kevésbé gyógyulást szerez a legkülönböző egyéb, a használati utasításban kimerítően felsorolt betegségekben. Kiváltképpen pedig nem eléggé ajánlható női mellnek a gyermek-elválasztás alkalmával előforduló gyulladásánál vagy megkeményedésénél. — Egy csomag ára használati utasítással: kisebb 50 kr., nagyobb 1 frt, postán küldve szállítólévével és csomagolásért 10 kr. többlet. Csak 1 frtos csomagok szállíthatnak.

Valódi minőségben kapható Budapesten: Török József ur gyógyszer-tárban, VI. ker., király-utca 12. szám alatt, valamint a legtöbb más fővárosi gyógyszer-tárban is: ugyisintén Magyarország valamennyi nagyobb gyógyszer-tárban; **Bécsben:** bold. dr. Girtler József gyógyszer-tárban, Freising 7; Scharrer Konrad gyógyszer-tárban „az arany keresztben”, VII., Mariahilferstrasse 72; továbbá Fritz G. és R., Bräunerstrasse 5. **Prágában:** Fürst J. gyógyszer-tárban, Schillinggasse. **Grácban:** Nedwed A. gyógyszer. **Murplatz.** **Trisestben:** Prasemarer Antonio gyógyszer. **ezelőtt Rocca P.,** „a két szecsenhez”, fő-tér. **Jászvásáron:** Engel J. gyógyszer. — Megrendelések az összeg beküldése vagy utánvétel mellett pontosan teljesítenek. — A készítő czíme: Budapest, I., vár, Nándor-utca 3. sz.

12-İK SZÁM. 1885.

BUDAPEST, MÁRCIUS 22.

XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 frt, negyedévre 2 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt. Külföldi előfizetésekre a postallag megfizetendő viteldi is csatolandó.

BALLAGI MÓR.

Egy hosszú, munkában és becsületben megfutott, külső és belső sikerekkel, a köztisztlet és elismerés számos jeleivel dícsérvő élet alkonyára jutva, de még munkabíró erőben s nem lankadó munka-erővel érte meg s töltötte be hetven évét e héten dr. Ballagi Mór, kitűnő nyelvtudósunk s jelesen a magyar szótáriródom legértékesebb munkása, a pesti ref. theol. intézet nyugalmazott tanára, a m. tudományok akadémiának negyvenöt éves (1858 óta rendes) tagja. Barátai és tisztelői örömeire, egészségben érte e napot; de tudósok és írók élete nem csak barátaié s tisztelői nem csak ismerősei körében határozódna. He-lyén lesz azért, ha e nap alkalmából lapunk is ismételve megemlékezik a kitűnő férfiú hosszas közpályájáról s a tudományos téren oly sokoldalú és közhasznú működéséről.

Ballagi (eredetileg Bloch) Mór 1815. március 18-án született Zemplénmegyében, Inócson, közel az ország határszéléhez; apja, szegény zsidó, gr. Sztáray haszonbérletje, kit egymás után annyi szerencsétlenség sújtott, 1821-ben csúre összes termésével leégett, e miatt a haszonbért nem tudta megfizetni, — tönkre jutott s maga mint fizetni nem tudó adós a vármegye börtönébe vándorolva, családja végső nyomorra maradt. Mór, hát, akkor hat éves, a nyomor és inség iskolájában növekedett, s ebben az iskolában fejlődött szelleme, szilárdult s izmosodék jelleme. Apja a börtönből kiszabadulván, tanító lett s hat évig helyről-helyre vándorolt családjával, és zsidó zugiskolákban 120—150 váltó forint fizetéssel tengette maga s övéi nyomorult életét. Fia is böcher lett, azaz talmudtanuló, a miből később a tanítók, vagy kedvező esetben a rabbinusok lesznek.

Mór, azonban valami jobbra, többre volt teremtve s szelleme széttörte nyomora bilincseit; ámde nem egyszerre, csak lánccszenként s bizonyu küzdelmek árán. 1829-ben Nagy-Várdrá ment, hogy magát rabbinussá képezze; s két évi önmérsztő buzgalommal annyira vitte, hogy felsőbb tanfolyamra is léphetett: ez pedig nem más volt, mint a híres Beth Hammidras Pápa, az ország leg tudósabb rabbija által vezetve. Itt azonban csak fél évig maradt s vidékre ment magánnevelőnek. Ez volt első kondíciója; első kilépése a nyomor szemétdombjairól; első érintkezése a tisztességesebb társasággal. Szeme felnyílt s észrevette, hogy nem a talmud az

egyetlen tudomány s Tarczynak, kit Páparól látásból ismert, irt és kérte, vegyék fel filozófiára a kollégiumba. Roppant munkájába került egy tisztességes magyar levél fogalmazása, anynyival inkább, mert az a fátna volt, hogy véletlenül épen Verseggy elavult grammatikája jutott a kezébe s ő abból sajátította el a magyar nyelvtan elemeit.

A derek Tarczy lett (neki is mint annyi másnak!) első bátorítója pályája nehéz utain. Pápa, a szigorú fölvételi vizsgán kitűnően megállva helyét, fölvettek a bölcsészethallgatók közé. A tanév bevégeztével Pestre jött s itt a „Hasznos Mulatságok”-ban és a „Pester Tageblatt”-ban kezdett irogatni. Ezek voltak első

irodalmi kísérletei. Nagy kedvet s tehetséget érezvén magában a matematikai tudományokra, a mérnöki tanfolyamra iratta be magát s azt három évig oly kitűnő jókedvvel hallgatta, hogy gyöngébb tanulótársai közül többeket ő készítet el a szigorlatra — s magára nézve az lett az eredmény, hogy a szigorlaton minden tantárgyból megbukott. Hja, akkoriban a zsidókat még csak az orvosi pályán túrték meg; ügyvédségre, mérnökségre — nem bocsátották. Mivel azonban nem volt törvény, sem rendszabály, melynek alapján a tanfolyam hallgatásától el lehetett volna tiltani, egyszerűbb volt, az első zsidót, a ki mérnöki tudományokat mert hallgatni, — megbuktatni s ezt a bukott-

Benedek Gábor és testvére

ékszerészek

Budapest, hatvani utca 17. sz. a.

Alapított 1867. évben.

ÁRJEGYZÉK

Aranyeműek hivatalos próbával ellátva.

Függők, lencsék gyermekek számára frt 1.20 és feljebb

— gömbölyűek frt 3.—, 4.—, 6.—
— gyémántal frt 15.—, 20.—, 30.—, 50.—
— briliántal frt 35.—, 45.—, 60.—, 100.—, 500.—

Melltek, (Brosche) frt 4.—, 6.—, 9.—
— gyémánt frt 27.—, 35.—, 60.—
— briliántal frt 70.—, 150.—, 250.—

Garnitúrák, (függő s mellti) frt 15.—, 20.—, 25.—
— gyémántal frt 40.—, 50.—
Gyűrűk, női divat frt 2.50, 4.—, 8.—
— karika frt 3.—, 4.—, 8.—, 15.—
— gyémántal frt 10.—, 15.—, 25.—
— briliántal frt 25.—, 35.—, 55.—, 100.—, 250.—
— püspök gyémántal frt 60.—, 100.—, 150.—

Medallion frt 10.—, 13.—, 16.—
— gyémántal frt 20.—, 25.—, 35.—
Keresztek frt 3.—, 4.—, 6.—
— püspök email nélkül frt 60.—, 70.—

Karperecek frt 12.—, 15.—, 25.—, 40.—
— gyémántal frt 40.—, 50.—, 70.—
Collierláncok frt 9.—, 12.—, 20.—, 30.—
Orálancok, női rövid frt 20.—, 25.—, 35.—
— női hosszú frt 25.—, 30.—
— férfi rövid frt 20.—, 25.—, 35.—
— férfi hosszú frt 35.—, 40.—, 60.—

Ézüstneműek 13 próbás ezüsből hivatalos próbával ellátva.

Állványok ezüsből frt 8.—, 10.— és feljebb
— tömör ezüsből frt 40.—, 50.—, 65.—
Gyertyatartók, asztali frt 33.—, 40.—
— zongora, kétágú frt 50.—, 60.—
Girandol, két vagy több ágú frt 80.—, 125.—
Gyermek-ezüstök frt 5.—, 8.—, 10.—
— pohárral frt 15.—, 20.—

456

Régiségtárgyakat legmagasabb árban vásárolunk. — Minden szakmánkba vágó itt fel nem sorolt cikkek dús választékban kaphatók. — Vidéki megrendeléseket lelkiismeretesen és pontosan eszközölünk, meg nem felelő tárgyakat készségiel kikérjük, sőt azokért 5% levonásával a pénzt vissza ts szolgáltatjuk!

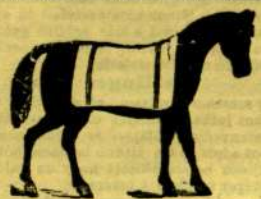
KÖHÖGES ELLEN

Dr. FÁYKISS

szepesi kárpát-növény-kivonata egy üveg, használati utasítással 75 krajczár.
szepesi kárpát-növény-cukorkák egy skatulya, haszn. utasítással 35 kr.
szepesi kárpát-növény-thea 50 kr., kisebb csomag 25 kr.

Mell- és tüdő-betegeknek!

15 év óta a legjobb sikerrel használtattak és ajánlottak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (szamárhurut), nátha (influenza), szákmellűség, leleketi bajok, oldalszúrás, kifejezett torokgyulladás, tüdőgyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő betegségekben. Valódi minőségben kaphatók magánál a készítőnél Fáykiss József gyógyszerésznél Temesvárott (Józsefváros) Budapesten: Török József gyógyszerésznél király-utca 12. szám; Thalmyer és Seitz, kereskedőnél, Kochmeister Frigyes utódnál, és a legtöbb magyarhoni gyógyszer-tárban.

Kérem tessék olvasni!

Egy árverezés alkalmával egy híres pokrócz- és ló-takarógyár egész készletét a rendes árak feléért megvettem, s míg a készlet tart,

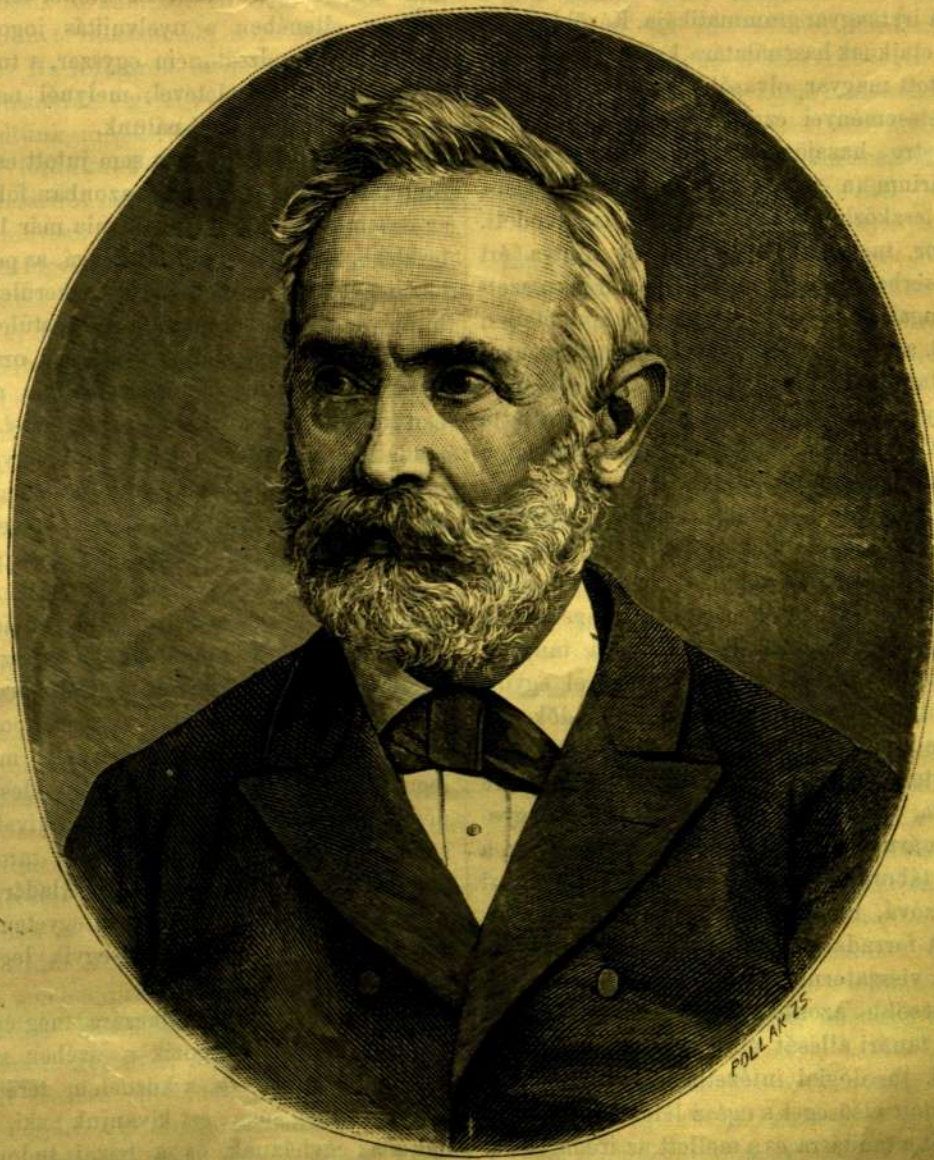
csak 1 forint 70 krajczárért adom darabját 1550 óriási nagy, rendkívül vastag, széles, elpusztíthatatlan

ló-pokrócznak.

E pokróczok 190 ctm. hosszuk és 130 ctm. szélesek, színes keretekkel ellátva s vastagok mint a deszka, azért valóban elpusztíthatatlanok. Száz és száz köszönetírat, valamint utánrendelés mérvadó egyénektől, kik már nálam ily pokróczokat vásároltak, irodámban megtekinthető, tehát az utáztott szedelő hirdetésektől óvakodni kell.

A küldeményezés késpénzre vagy utánvétellel történik. — E pokróczok naponta minden irányban küldetnek s mindenütt tetszéssel fogadtatnak, miután egyszerűs mind ágytakaróul is használtatnak s azelett több mint kétszerannyiba kerültek. Megrendelési cím:

Webwaaren-Manufactur,
J. H. RABINOWICZ,
Wien, II., Schiffamtsgasse Nr. 20.

BALLAGI MÓR.

Klősz fényképe után.